



ЛННБ України ім.В.Стефаника



00711263 (K)

700

2012

В. 4308/2

ФРІДРІХ ШІЛЛЕР.

ПОЕЗІЇ.

Зі вступом ОСТАПА ГРИЦАЯ,
з примітками ІВАНА КАЛИНОВИЧА.

ВИПУСК II.

46

ЛЬВІВ, 1914.

Накладом „Всесвітньої Бібліотеки“.
З Загальної Друкарні у Львові, Пекарська 32.

2р

Збірка М. С. ВОЗНЯКА

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 37210

И 7377

102

II.

БАЛЯДИ.

1. НИРЕЦЬ.

1797.

„А хто з вас лицарів сьмілий такий,
Щоб зважив ся в море пірнуть?
Я кубок укину туди золотий,
У мить його хвилі ковтнуть.

5 Та хто мені знова той кубок добуде,
Тому хай дарунком від мене він буде“.

Король се промовив і кинув свій приз
Із скелі, що круто висить
Над морем ревучим, в безодню у низ,
10 Де хвиля шалена вищить.

„І знов вас питаю я, хто із вас жвавий,
Що сьміливо кинеть ся в море піняве?“

І з чурів і лицарів кожен притих;

Всі чують се й мовчки глядять

15 На море сердите, — ні один із них
Не хоче той кубок дістать.

Тоді то у третє король їх питає:

„Невже-ж пак моторних між вами немає?“

Та тихо як зпершу німує гуртець,

20 Хоробрих між ними нема....

Аж ось виступає один моло_ець,

Кирею і пояс зніма.

І дивлять ся всі понад грізним потоком
На гарного чуру дивуючим оком.

25 І тільки-ж на самий то край він ступив
І в чорную прірву зирнув,
Як звідтіль мов вітер сердитий завив,
Мов здалека грім десь загув.
30 То хвилі, котрі ось Харибда ковтула,
Із ревом та шумом назад ізригнула.

Кипить, пузирить ся, гуде і сичить,
В огонь буцім воду хто ллє,
У верх шумовинне під небо летить,
І хвилю за хвилею бє.
35 Шумлять і лютують хвилястії гори,
Мов море родить хоче друге ще море.

Ущухнуло море і стихло нараз,
І гомін бурливий пройшов,
Але не на довгий притихло то час,
40 Бо ось шумовинне ізнов
Із тріском на дві половини роздерлось,
І чорная паша, мов пекло, розверзлась.

Хутенько, поки ще прибій не вернувсь,
Молитву юнак прошептав,
45 І.... крик прешрашенний на скелі почувсь...
З очей він і зник і пропав....
Там море, як перше, реве і буяє,
Завзятого-ж чури нема, як немає.

Усі попритихли — пропав його слід,
50 А хвиля знай хвилю глита ;
І кожен тут лицар здригнувсь і поблід,
І тихо шептали уста :
„Хай царство небесне тобі, о молодче!...“
А море, знай, стогне, кипить і клекоче....

55 Про мене корону хоч вкинь ти туди
І хай той король, хто пірне
І вирне, добувши корону з води, —
Твій приз би не звабив мене.
Бо що в глибині там пучина ховає,
60 Із нас ні єдина душа тут не знає.

Мабуть завертівшись нераз байдаки
Шугнули в сю прірву без дна,
На поверх-же тільки самії тріски
Зірнули і щогла одна....
65 Та чути яснійше, гуде як і свище,
Неначе десь фуга все ближче та ближче.

Кипить, пузирить ся, гуде і сичить,
В огонь буцім воду хто ллє;
У верх шумовинне під небо летить,
70 І хвилю за хвилею бє.
З гудіннем, неначе далекого грому,
Бурхнуло щось зразу із темного лому.

І глянь, щось з кипучої тьми вирина!
Он біле, як лебідь, плече,
75 А он і рука показалаь одна,
Другою гребе гаряче!...
То він! Ліву руку у гору тримає,
А кубок в руці тій як зоря сияє.

І важко він повною груддю зітхнув,
80 І сонце вита в небесі.
„Живий він остав ся, глядїть, не втонув!“
Так радісно скрикнули всі.
Хоробро він спас ся з могили, з безодні,
І дивить ся знову на мир він Господній.

85 Прийшов, — а круг його вся челядь стає.
Упав він до ніг короля,
На вколішках кубок йому віддає;
Той дочці моргнув щось здаля.
90 Дочка бере кубок, вином наповняє
І чурі дає, а сей так починає:

„Нехай-же здраствує король наш! І вам
Всім зичу я радісних днів!...
Внизу-же, крий Боже, страшенно як там!
О, спитувать гріх нам богів!

95 І гріх і не слід домагаться що сили
Провідать, що тьмою боги там покрили.

„У мить понесло у безодню мене.
А там із скелистих печер
На зустріч мені та потік як чкурне,
100 Як вдарив мене і попер,
Як став мов ту дзигу мене він кружляти,
Крутивсь і вертівсь я — не можу встояти.

„Тут Бог допоміг милосердний мені;
До його я щиро моливсь...
105 Я виступ з коралів уздрів в глибині,
За його руками вхопивсь.
А тут на коралях і кубок із боку
Завяз, а то в прірву він впав би глибоку.

„Бо там підо мною далеко вело
110 В якусь ще безоднюю глиб;
Нічого не чуть, тільки видно було
Страшених і гадів і риб,
Морську саямандру, морського дракона,
Всі повилазили з пекольного лона.

115 „І збилась вся погань у чорні клубки,
І веть ся мерзенний весь гад,
І плещуть ся різні риби морські,
І молот, з колючками скат,
120 І хижа акула, морська гієна,
Роззявила пащу зубату на мене.

„Так висів я поміж смертю й життєм,
Далеко від сьвіта й людей,
Один із живісеньким в грудях чуттєм
Між тисячі лютих смертей,
125 Один серед всяких чудовищ поганих,
Далекий від звуків людських пожаданих

„Оттак за коралевий риф я державсь.
Аж ось тут стоногий підплив
До мене павук, та я так ізлякавсь,
130 Що риф той із рук опустив ;
У мить мене хвиля схопила бурлива,
Підкинула вверх, — і я спас ся щасливо“.

Король здивував ся і каже йому :
„Візьми-ж ти сей кубок собі!
135 А ось ще алмазний я перстїнь здійму
І те-ж подарую тобі,
Як ще раз в пучину ти душу відважиш
І все, що побачиш на дні, нам розкажеш.“

Дочка, як почувла батьківський наказ,
140 Поблїдла і стала прохать :
„О, тату мій, буде! Благаю я вас,
О, буде вам так жартувать!
Коли-ж ваше серце доконче так хоче,
Хай другий ще з лицарів зважить ся
[й скоче“.

145 Король після сього той кубок узяв
І знов його кинув у низ.
„Як ще раз добудеш його, так щоб знав,
Віддам найдорожчий я приз,
Віддам ще сьогодні тобі за дружину
150 Так ніжно за тебе молящу дитину.“

І чура на ті королівські слова,
Уздівши, як тая лицем
Жаріє, блідніє й паде-зомліва,
Увесь загорів ся огнем.

155 О, щоб роздобути таку нагороду,
На все він готовий!... І кинув ся в воду.

Бушує там хвиля, кипить і гуде,
Гогоче як грім і гремить.
Нагнулась красуня над морем і жде,
160 А серденько в грудях щемить....
За хвилию хвилю пучина здіймає,
А гарного чури нема, як немає.

Петербург, 1893.

Цезар Білило.



2. РУКАВИЧКА.

Оповідання.

1797.

В звіринім саду, щоб на драчу
Подивити ся звірячу,
Король сидів.
Круг його вельможі велишні,
5 На балконі пані пишні,
Мов вінок з квіток.

От король пальцем киває,
І звіринець хтось одкриває.

Почув ся рев.

10 Могутній лев
Погордо з'явивсь,
На всіх подививсь,
Довгенько позіхнув,
І гривою стрепенув,
15 Потягнувсь поволі
І ліг собі долі.

Король знову киває,
І друі двері в мить
20 Одкрили ся на двір,
І ось біжить
З скаженим скоком
Страшений звір —
То тигр. Він лева вздрів
І гучно заревів.

25 Хвостом крутнув
І палахнув
Іскрявим оком,
Мов блискавка огнева.
Обходить смирно лева,
30 Сердито мурчить,
Буркоче, гарчить
І осторонь лягає.

Король знову киває,
І знов хтось двері одкрива,
35 І вистригнули леопарди два.
І яро, наче сатани,
На тигра кинулись вони.
Той лапами загарбав їх.
Підвівсь велично лев,

40 І грізний його рев
Утихомирив їх,
І тигр ліг,
Лягли й леопарди.

45 І от з балкону, де красуня сидить,
У низ рукавичка летить;
Мелькнула, як зоря,
І впала між звіря.

5) І до лицаря Дельоргеса глумливо
Звернулась панна Кунїгунда враз:
„Як те, в чім божитесь, правдиво
І любите мене гаразд,
То рукавичку підійм-ть!“...

55 І лицар в тую-ж мить
Ногою швидкою
У низ біжить,
Де звір лежить, —
І дістає рукавичку рукою.

60 Обмерло панство і здрігнулось,
І не счулось,
Як з рукавичкою назад прийшов.
І чує він грімкі привіти,
А в очах Кунїгунди сьвітить
На все готовая любов...
65 Він рукавичку в очі їй жбурнув:
„Це вашу вам любов вернув!“
І геть від неї одійшов.

Теодосія, 1913.

Цезар Білило.



3. ПЕРСТІНЬ ПОЛІКРАТА.

1797.

Із криші княжої палати
Він став весело споглядати
На свого Самосу поля.
„Тут все моє, що око вкаже“ —
5 Він до царя Єгипту каже;
„Признай, чи не щасливий я?“

„Щастило ся тобі з богами!
Тих, що як ти були панами,
Своїй ти владі підчинив.
10 Та хоче їх один пімстити;
І доки той один ме жити,
Не скажу я, що ти щаслив.“

Та тут, як цар що-йно змовкає,
З Мілету посол прибуває
І перед тираном стає:
15 „Вкрий, князю, вівтарі жертвами,
І лавру гордими листками
Ти увінчай чоло своє!

„Твій ворог вже погиб у бою,
20 Сам вожд твій Полідор шле мною
Тобі ті радісні слова“.
Та із кубла щось добуває
Скровавлене, аж жах збирає
Обох, — се знана голова.

Цар з ляку мусів задрожати.
25 „Та годі щастю довіряти,“
З журбою в оці він вповів.

„Змінить ся щастє може вскорі...
Ще кораблі твої на морі,
30 На ласці бурі та вітрів.“

Та тільки цар те вспів сказати,
Вже став крик радості лунати,
Що ген від моря гомонів.
Ось обвантажєні скарбами
35 Щоглисті кораблі рядами
Пливуть до рідних берегів.

Достойний гість зрить повен дива.
„І справді днина ся щаслива!
Та вір — непевне щастє є.
40 Крєтяни вражою юрбою
Вже вибрали ся йти війною
На горде князівство твоє.“

Та заки цар скінчив сю мову,
Крик радості почув ся знову,
45 Все з кораблів на сушу йде:
„Побіда! Щєзла Крєтян сила!
Ім буря фльоту потопила.
Конець! Війни вже не буде!“

Із жахом чує цар сі вісти.
50 „Щаслив ти — мушу я повісти!
Та ляк мені про те“ — він рік:
„Боги все заздрісні нам дуже;
А щастя без терпіння, друже,
Не знав ніякий чоловік.“

55 „Ось бач — і моє володінне
Благословило провидінне
У царській творчості моїй;

Та мав я дорогого сина,
Його покрила домовина,
60 Так щастю довг сплатив я свій.“

„Тому, щоб злидні не найшли ся,
Ти до Невидимих моли ся,
Хай горе попри щастє шлють.
Нїхто бо з тих не вмер в спокою,
65 Яким все щедрою рукою
Найкраще все боги дають“.

„Коли-ж боги не пішлють болю,
Ти сам приклич собі недолю,
А як — послухай ось мене:
70 Те, що тобі дорожше всього
Та скарбом є для серця твого,
Кидай у море, хай втоне.“

Тут з ляком князь відповідає:
„Мені з богацтв, що край їх має,
75 Сей перстїнь — найвисше добро.
Його Еріннам я жертвую,
Чей голос ласки їх почую“, —
І перстїнь в морське впав нутро.

А в завтрі з першим блиском рана
80 Рибак приходить перед пана
І втішений говорить так:
„Зловив я рибу, як ніколи!
Візьми її на свої столи
Як вірности моєї знак.“

85 Та тільки в рибу кухар вглянув,
Він миттю перед паном станув
І кликнув: „Князю — риба ся

Той перстїнь вспїла поглотити,
Що ти його був звук носити, —
90 О, щастє в тебе без кїнця!“

Та гїсть почув в душі трївогу:
„Тепер вже час менї в дорогу,
Не мїй ти друг, хоч так щаслив.
Боги кують тобі загладу,
95 Я йду, бо ще і я пропаду“ —
Сказав і чим боржїй відплив.

Остан Грицай.



4. ЖУРАБЛІ ІБІКА.

1797

В Коринт на величавї бої
Пїсень і возів, де з цілої
Гелляди нарід вкруг засїв,
Мандрує Ібік, друг богів,
5 Чаром пїсень людей втїшати
Був в нього Аполльона дар;
Ген з Регїюм він йде сьпівати,
А в серці в нього божий жар.

Вже на верхівях гїр високо
10 Акрокоринт витає око, —
Мїж Позейдонових смерек
В сьвятїм страху вступає Грек.
Кругом тиша. Лише горою

15 Ключем несуть ся журавлі,
Що у мандрівці за весною
Сїріють на блакитнім тлі.

„Витайте, ви громади милі,
Разом несли нас морські хвилі!
За добрий знак беру я вас.
20 Однака доля є у нас.
Ми в даль мандруємо сьвітами,
І просим о гостинний дах.
О! Хай гостинний буде з нами,
Він нас спасе в чужих хатах!“

25 І жваво далі поспішає,
Та вже пів ліса досягає, —
В тім два розбійники йому
(Що скрили ся у ліса тьму) —
Вузку дорогу заступили.
30 Боронить ся від них що сили,
Та швидко млїє сила рук,
Бо все лиш струнами дзвонили,
Не звикли напинати лук.

35 Богів він і людей взиває,
Та даром голос тут лунає ;
У мертвій лісовій тиші
Живої скрізь нема душі.
„Так сам осьтут я мушу вмерти
На чужині, без сліз рідні,
40 З убийчих рук пожити смерти,
Де й местник не прийде мені!“

І впав... Тут крила зашуміли
Тих журавлів, що з ним летіли.
Хоч оком вже їх не зазрить,

45 Та він почув їх крик в ту мить.
„Так вас я журавлі взиваю,
Коли-б ніхто того не взнав —
За свідків мої смерти в гаю!“
І кличучи отсе — сконав.

50 Знайшли небаром наге тіло,
Та хоч від ран воно счорніло,
Все-ж друг в Коринті пізнає,
Чиї се любі риси є.
„То так прийшлось тебе витати
55 Мені, що я сьвятим вінком
Твоє чоло бажав вінчати,
Славити першим сьпіваком!“

І всіх на передодні сьвята
Вражає ненадійна втрата.
60 Вся Греція рида за ним,
Він всім серцям був дорогим.
І тут до притана збігаєсь
Народ на лютий суд готов;
За злочин пімсти домагаєсь,
65 За кров його хай сплине кров.

Та де знайти слід між товпою
Людей, хвилюючих юрбою,
Що їх сьвяточний день зманив?
Хто вк же, хто його убив?
70 Чи на розбійників гадати,
Чи зависть се зробила днесь?
Лиш Гелїос се може знати,
Що сьвіт осьвічує увесь.

От може сьмілою ходою
75 Тепер іде він між товпою!

В той час, як месть за ним стежить ;
З утіхою на добич зрить.
Богів він може висьміває
В їх власнім храмі, може де
80 Сьміливо в тій товпі ступає,
Що з гамором в театр іде.

У стиску ось ряд по рядови,
Що мало не дрожать основи
Театру — грецький люд сидить
85 Вже і в ожиданню глядить.
Мов шум на морі, так рядами
Йде гамір їх, товпи ростуть
Чим раз то ширшими кругами,
Що ген під ясне небо йдуть.

90 Хто в силі народи счислити,
Що тут схотіли загостити ?
З Атен, з Авліди берегів,
З Фокіди, Спарти всіх синів,
Ген з Азії... Се день їх злуки.
95 Сидять, забувши весь роздор,
Заслухані в понурі звуки,
Звіщаючі входячий хор,

Що строго, у грізнім спокою,
Поважно, вільною ходою
100 На сцену по звичаю йде
Й довкола хоровід веде.
Не земських то жінок ті кроки,
Не породив їх людський дім!
Надлюдсько тіла їх високі,
105 Надлюдський дух у тілі тім.

Кирея чорна їх вгортає,
А у худих руках палає
Похмурий смолоскипів жар;
Бліді їх лица, наче в мар.
110 А де в людей чоло вкриває
Волосє повне красоти —
В них рій вужів в гору здійсмає
Від їди здуті животи.

Вже колесом вони кружляють,
115 І сьпів жорстокий зачинають,
Що вістрєм душу прошиба,
На злочин пута наставля.
Той сьпів Ерінній душу зводить,
Морочить ум, як згомонить,
120 По слухачах морозом ходить,
А звуків ліри не терпить.

„Щасливий той, хто без провини,
Хто чистий, мов душа дитини!
Бо того наша месть не жде,
125 Свобідний він життем іде.
Одначе горе, горе тому,
Хто скрито вбив! Де він ме йти,
Ми люто присічемось дньому
Невмольні діти темноти.

130 „Надармо схоче він тікати —
Нї! Нас йому не ошукати!
Ми спішимо з усіх сторін,
Все в наші сїти впаде він.
Так мучимо його без впину,
135 Його каятте нам пусте.
За ним ми йдем і в домовину
І в царство тіней пресьвяте.“

Й танцюють в колї. І зніміло
Усе, мов скрізь життє змертвіло;

140 Немов би несло божество,
Важка тиша покрила всьо.

І торжественною ходою
Вже знов довкола йдуть чудні,
І повні грізного спокою

145 Щезають згодом в глибині.

Тривожно кожда грудь питає:
„Невже-ж то правду сьпів звіщає?“

Та жах притомлює сумнів, —
Страшна бо сила у богів.

150 Іх тайних діл ніхто не зглубить,

Все темна їхня вічна міч;
Вона глибокі душі любить,
Та царство їх відвічна ніч.

Нечайно крик товпу вражає,
155 Що із найвисших місць лунає:

„Глянь, Тімотею, глянь в горі!
То Ібікові журавлі!“

І наче хмари сунуть рядом,
А над театром бачуть всі,
Як гень предовгим, чорним стадом
160 У даль несуть ся журавлі.

„Ах! Ібікові!“ В гостей знова
Жаль будить звук оттого слова.

І наче морський шум несесь
Із уст до уст крізь нарід весь:

165 „Чи Ібіка, що мав сьпівати?”

Що вбитий згинув у гаї?
Се що? Що хто хотів сказати?
Чого знаком ті журавлі?“



- 170 Що раз грізнійше люд питає,
Бо прочутге всіх прошибає,
Мов грім: „Гей позір! Нам се слід
Сьвятої сили Евменід!
Ось мести їх сьпівак діждав ся,
175 Убійник сам суддям віддався!
Хватайте того, хто озвав ся,
І того, до кого озвався!“

- Бажав би був оттой змовчати,
Хто мусів ті слова сказати;
180 Дарма! Його бліді уста
Всім зраджують, чия вина.
Їх люд розлючений хватає, —
Театр перемінив ся в суд.
А перед местю, що карає,
185 Злочинці правду визнають.

Відень, 1908.

Остан Грицай.



5. ЛИЦАР ТОГГЕНБУРГ.

1797.

- „Лицарю, любов сестриці
Жертвую тобі;
Иншої не жди, журиці
Ощади мені.
5 Глянь, спокійна виглядаю
І спокійна йду.
Тихих сліз твоїх без краю,
Годі, не збагну“.

Вчувши скорбний, він коханне
10 З болем переміг,
Тисне до грудей в останнє, —
На коня і в миг
Між свої швайцарські люди
Розіслав, нехай
15 Прибувають, хрест на груди,
Йти в Господній край.

Славні там діла звершали
Вістрями мечів ;
20 Пера їх шоломів грали
В купах ворогів.
Імя Тоггенбурга грози
Шле на мусулман.
Сам він хворий — ринуть сльози
Зі сердечних ран.

25 Рік так вештав ся з журбою,
Дальш не в моготу, —
Не знайшов і там спокою ;
Кинув він війну.
Сїв на статок біля Йоппи
30 Під вітри вдатні,
І вертає в край Європи
Там, де дих її.

До її до замку брами
Стукнув путник наш ;
35 Відчинились зі словами
Грімкими на стяж :
„Та, що ти шукаєш, вчера
Віддалась Христу,
І черниці стрій тепера
40 Носить у скиту.“

Тут покинув він знатну
Селитьбу батьків,
Кинув зброю дорогую,
На коня не сів;
45 Волосінницею ніжне
Тіло він прикрив,
Кинув Тоггенбург і спішно
Незнаний побрив.

Ставить хатку і селить ся
50 Близько тих воріт,
Де між хмурих лип хистить ся
У гущаві скит, —
Ждучи з досьвітку до ночі
В тихій самоті,
55 Все надії повні очі
На німім лиці.

Звідти в монастир як в сонце
Дивить ся в одно
У коханої віконце,
60 Аж брязне воно,
Аж кохана на хвилину
Вкаже образ свій,
І нахилить вид в долину
Ангельський, благий.

65 Веселий тоді кладеть ся,
Спить спокійно вже
І радїє, що прийдеть ся
Завтра те саме.
Жив так много днів сидючи,
70 Много літ — в одно
Без журби і жалю ждучи,
Що брязне вікно,

Що кохана на хвилину
Вкаже образ свій,
75 І нахилить вид в долину
Ангельський, благий.
Так він там одного рана,
Білий труп, сидів
80 І в віконце, де кохана,
Тихо ще глядів.

Дмитро Йосифович.



6. ХІД ДО ГАМАРНІ

1797.

Побожний служка Фрідолін
В страсі Господнім жив,
Графині на Саверні він
Кімнатником служив.
5 Вона так ніжна і блага,
Що навіть радісно слуга
Сповнив би ради Бога ревно
Пустоту примх її напевно.

Від досьвітку, аж відізве
10 У вечері дзвінок,
Він на послузі в неї все
Невтомно весь деньок.
А скаже пані : „Відпични!“ —
Йому вже зір зайшов слізми,
15 І думає, що обовязку
Вхибив би, відпочивши частку.

Тим зі всіх слуг його собі
Графиня приняла,
Нескінчена із уст її
20 Хвала йому плила.
За щире серце в неї він
Не як слуга, а радше син.
Любила ясний зір спиняти
На гарнім виді його стати.

25 За те в Роберта груди злість
Палала без кінця;
Злорадність чорну душу їсть
Лукавого стрільця.
Швидкий на злобну раду, став
30 У серце графа, як вертав
Із полювання з ним до двору,
Метати зеренця підзору.

„Неправда-ж, графе, ви щаслив?!“
Почав хитрець гидкий, —
35 „Не точить мирних ваших снів
Зуб сумніву їдкий.
Жона в вас чесна, стид жони
Стоїть на стражи чесноти.
Не вдасть ся скусі доказати
40 Графині вірність захитати.“

Граф морщить брови: „Що се ти
Торочиш? Стану я
Вповати в чесноту жони
Хитку, як та струя?
45 Так легко їх манить хабаль!
У мене віра як та сталь:
Від жінки графа зі Саверни
Свій зір звідник далеко зверне.“

- 50 І мовить другий: „Праві ви!
І вартий тільки кпин
Той дурень, що грішні думки,
Батрак, знімає він
До пані, що йому велить,
І рій розпусних мрій кормить.“ —
- 55 „Що?“ — граф питає і трепеще, —
„Про когось мовиш, хто живе ще?“
- „Та так! Що всяк язик плете,
Не знає слуговлад!
Та як що ви се втаїте,
60 І я змовчати рад.“ —
„Гей, хто? Кажі, а ні то смерть!“ —
Граф кличе яросний у щерть. —
„Хто до жони думками жвавий?“ —
„Ну так, я мислю, той русявий!“
- 65 „Він статю не поганий!“ — рік
Хитрець злосливий враз,
І тим мов жаром графа пік
І мов морозом тряс. —
70 „Хиба не завважали змін?
Все лиш зорить на неї він
І за столом на вас не гляне,
За кріслом в неї вязнем тане“.
- „Ось вірші вам, що їй писав,
Де серця жар сповів.“ —
- 75 „Сповів!“ — „Взаїмности прохав
У неї, — бачте, сьмів!
Графиня в милости блага
Втаїла вам дурні слова.
От жаль, що слово з уст злетіло,
80 Бо, пане, в вас яке там діло?“

Тут в палі гніву в ліс близький
Поскочив граф ; йому
Горів там в гутах жар жаркий
І плавили руду.

83 Ятрили слуги з рана в ніч
Жасний огонь, — яріла піч ;
Приск іскор, міхи там сопіли,
Здаєть ся, скелю би стопили.

Тут міць води і міць огня
90 Єднають ся в заспіл,
І крутить колесо струя
Хаплива зі всіх сил.
Роботи день і ніч киплять,
Бють молоти у такт, гримлять ;
95 Металь вже мякне під ударом
Могучим їхнім і під жаром.

Граф двох челядників зове
І їм дає наказ :
„Від мене перший хто прийде,
100 І запитає вас :
„Сповнили панське слово?“ — „то
В сю челюсть киньте ви його,
Щоб зараз попелом узяв ся
І я з ним більше не видав ся.“

105 Радіють нелюди і в сьміх !
Катівські в них чуття !
Бо як тверде зелізо, в них
Такі тверді серця.
Жвавійше в міхи дмуть і дмуть
110 І жарять піч, аж жарі бють,
На морд готові — в челюсть смерти
Пропашу жертву зараз вперти.

Відтак Роберт, у серці фальш
Втаївши, так йому сказав :

115 „Спіши, не гай ся, хлопче, дальш,
Бо пан тебе зазвав.“ —

І Фрідоліну пан приказ

Дає: „В гамарню йди сейчас

І поспитай, чи слуги вміло

120 Сповнили завдане їм діло?“

І мовить той: „Піду, так є!“

Зірвав ся, вже спішить,

Та в мить подумав і стає:

„Чи що вона звелить?“

125 І до графині він іде:

„В гамарню шлють отсе мене.

Вели, що маю ще вчинити?

Бо довжен я тобі служити.“

І мовить пані на слова

130 Ласкаво так: „На чин

Сьвятої Служби я би йшла,

Та хворий в мене син.

Ого ж піди за мене ти

І змов побожно молитви :

135 Свої гріхи жалем як зросиш,

То і за мене Бога впросиш.“

І втішний він завданнем тим,

Пустив ся в путь, що міг ;

Та ще кінця села в такім

140 Побізі не добіг, —

Втім на дзвінниці дзвін дзвенить

І ясний гомін скрізь летить,

Щоб грішників до тайни звати

І до життя по благодати.

145 „Як стрінеш Бога на пути,
Вступи в Господній дім!“
Те рік і входить в храм сьвятий;
Так тихо — тихо в нім.
Жнива були і вийшли всі
150 На поле, жати хліб женці;
Спізнив ся і причет недбало —
До Служби послужити знало.

Отут у мить рішившись, він
Паламарем стає:
155 „Що в небо зносить, там зупин
Зупином і не є.“
І панотця в стихар убрав
І поясом підперезав
І ставить вже посуд пригожий,
160 Присьвячений послужі божій.

І вдїявши те все ладом,
Прислужником тоді
До віттаря перед попом
З служебником в руці
165 Іде; стає то припаде,
На право то на ліво йде —
І як слова „Сьвят-сьвят“ мовляє,
Дзвіночком тричі ударяє.

Відтак як піп лице схилив
170 При жервеннім столі
І Бога в тайні підносив
Руками геть горі, —
Прислужник знак дзвінком дає
Присутним, — бє дзвінком і бє:
175 Хрестять ся всі і бють ся в груди,
Припавши перед Спасом люди.

Так зручно і докладно в край
Сповняє служби чин:
Який лиш є в храму звичай,
180 Сьвідомий того він.
І не втомляєть ся тим всїм.
Вкінці на „З миром ізійдїм“
На церкву піп лице звертає
І весь народ благословляє.

185 Скінчилась служба. Все в ладї
Він уставляє там ;
Обтер посуд і аж тодї
Вже оставляє храм. —
І повен мира йде до гут
190 Веселий духом, — але й тут
Занедбати довгу не хоче,
Дванацять „Отче наш“ шепоче.

І видить : з кагли дим гуде ;
Зустрів челядників
195 І кличе : „Чи сповнили те,
Що граф вам повелїв?“
Ті щирять зуби і на піч
Вказавши, з глумом кажуть річ :
„Упорались ! Махнув до глоту !
200 Граф похвалить нас за роботу.“

Назад до пана квапить в біг
І відповідь несе,
Як той здалека постеріг,
Очам не вірить. — „Се,
205 Нещасний, ти ? І звідки йдеш ?“ —
„З гамарні !“ — „Як ? та ні !“ — „Авже-ж !“
„Так ти в походї забарив ся ?“ —
„Лиш тільки, пане, що молив ся.“

- 210 „Бо як сьогодні сперед вас
Я відійшов, — простіть!
Спитав у тої за приказ,
Котра мені велить.
Казала, щоб я в храм пішов
На Службу Божу, — я й зайшов
215 І змовив штири раз літаню
За вас, мій пане, і за паню.“
- Тут пан то в диві то в страху,
Допитує: „Скажи,
В гамарні відповідь яку
220 Челядники дали?“ —
„Неясна, пане, їхня річ:
Вказали з реготом на піч:
„Упорались! махнув до глоту!
Граф похвалить нас за роботу!“
- 225 „Ну, а Роберт?“ — граф перервав
І піт його обріс, —
„Чи-ж ти його не зустрічав?
Його-ж післав я в ліс!“ —
230 „Нї в полі, в лісі, нї нїде
Роберта я не стрів!“ — „Невже?“ —
І граф, поражений всеціло,
Прорік: „Сам Бог поправив діло.“
- І добрий, як ніколи ще,
Слугу за руку взяв,
235 До жінки зрушений веде,
Що тих не знала справ.
„Невинний ангел — се хлопя,
Вручаю вашій ласці я!
Хоч як ми зле було судили,
240 Та з ним Господь і його сили.“

Дмитро Йосифович.

7. БОРОТЬБА ЗІ ЗМІЕМ.

Рсманса.

1798.

Де люд біжить? Що преть ся там
Під гомін ген по вулицям?
Валить ся Родос під огнями?
Скрізь люди товплять ся без тями,
5 А в їх крикливій метушні
Видніє лицар на коні.
А вслід за ним — ах, що за чудо!
Якусь потвору тягнуть з трудом;
Мов змій се, а крокодила
10 Довжезну пашу має диво.
І все кругом то на змія
То на їздця глядить здумливо.

І кличе тисяч уст в товпі:
„Ось змій, ходіть, дивіть ся всі,
15 Що грабив кожного обору!
А ось герой, що вбив потвору!
Вже перед ним такі були,
Що у могутній бій ішли,
Та не судилось їм вертати;
20 Нам слід героя звеличати!“
І в монастир товпа спішить,
Де Йоганіти мають владу
І Шпиталя лицарство в мить
Згромадили тепер на раду.

25 І смирно лицар там іде,
Де строгий вожд лицарства жде.
А сходами за ним усюди
Скрізь пхають ся із криком люди.

І каже лицар до князя :
30 „Лицарську річ сповнив ось я.
Змія, те жерело розпуки
Краю, усили мої руки.
Дорога вже опять вільна,
Знов пастир може пасти в полі,
35 А в церковцю, як від давна,
Прочане хай ідуть доволі.“

Та строго каже князь осьтут :
„Геройський справді був твій труд.
Хоробрість, се лицарське діло,
40 І ти боров ся справді сьміло.
Однак скажи : Що перше є
В мужа, що для Христа жие
Та носить знак хреста на собі ?“
І тихо тут стає мов в гробі.
45 Та лицар, покраснівши, вклін
Достойно віддає і каже :
„Хай всюди послух знає він,
І соромом хреста не змаже.“

А князь на те : „Із гордості
50 Сей послух ось нарушив ти.
Сьмів в бій іти не по закону,
Хоч знав ти нашу заборону.“
„Суди, аж будеш знати все
Мій пане“ — лицар рік на те.
55 „Не думаю, щоб приказ права
Нарушила моя виправа.
Не легкодушно їхав я
Страшній потворі смерть завдати ;
Бо хитрість в тім була моя,
60 Аби побідником вертати.“

„Пятьох вже лицарів із нас,
Правдивих ордена прикрас,
Погибло справді як герої.
Тоді ти наказав ті бої.
65 Та бач, — болючий неспокій
Тягнув мене усе на бій.
І в сні я, тихими ночами,
В тяжкому бою був гадками.
А скільки разів блиснув день
70 І вісти ніс про язви злобу,
Я в серці почував огонь
І порішив останню пробу.

„І думав я собі в душі:
„На що горді були мужі?
75 Чим прославили ся герої
Пісень минувшини старої,
Що їх погани від віків
Вкрашали сяєвом богів?
Вони в пригодах повних хвали
80 Від потворів сьвіт увільняли.
Рішали ся на львів іти,
В бій з Мінотавром заходили,
А щоб нещасних лиш спасти,
Своєї крови не щадили.

85 „Чи варт лиш Сарацен один,
Щоб з ним боров ся Христянин?
Чи ложних лиш богів він боре?
В нім щит свій має людське горе.
Де лиш тривога вдарить в дзвін,
90 Оттам спасати мусить він.
Та мудра хай буде відвага,
А силу най веде розвага.“
Так думав я і сам глядів

Де слід звіра шукати маю.
95 Те дух мій відгадати вспів,
І радий крикнув я: „Вже знаю!“

„Тоді до тебе я повів:
„Тоска манить мене домів.
100 Ти вдоволив бажанню мому,
І морем я заплив до дому.
Та тільки я прибути вспів,
Як стій мистцеві я звелів
Ось так, як зміг я показати,
105 Подобизну змія зладнати.
Знімаєсь на низьких ногах
В гору грубезне тіло дуже,
А весь хребет стремить в лусках,
Страшних, як лютеє оруже.

„Довжезну шию мав сей плід,
110 А грізно, мов пекольний вхід,
Мов люто добичу хватає,
Пащека глиб свій розкриває.
А в чорнім глибі ряд у ряд
Скрізь зуби вістрями стремлять.
115 Мов острій меч язик видніє,
В малих очах огнем жевріє.
А кадовб хвіст вужа розвів,
Що скрутами грізної смерті
Страшливо сам себе оплів,
120 Мов мав би він їздця пожерти.

„І відразливий був сей звір,
Бо сіру краску мав весь твір.
Пів-гад, пів-змій був в тій звірюці,
В трійливій сплоджений багнуці.
125 А скоро образ був готов,

Я пару добрих псів знайшов,
Хортів великих, бистрозорих,
До боротьби з турами скорих.

130 Їх я на образ ось цькую
І дике в них завзяте буджу,
Змія їм брати я велю
І грімко голосом їх юджу.

135 „Онтам, де нагії місця
Між білим руном живота,
Я їм змія велю схватити
І острі зуби в них втопити.
А сам на Араба-коня,
Що аж кипів весь від огня,
140 Зі списом у руці я скачу;
А скоро лють у ньому бачу,
Кидаю ся з ним на змія.
Острогами коня бадьюру
І влучно спис кидаю я,
Мов прошибав би ним потвору.

145 „Хоч дуба з ляку кінь ставав,
Зі скреготом піну кидав,
А хорти із тривоги вили —
Без впину вчив я їх що сили.
150 І заки кожний був готов,
То третій місяць нам зійшов.
Як тільки ж бачу в нас спромгу
До діла — рушаю в дорогу.
Ось третій ранок вже наспів,
Як тут вступили ми на сушу;
155 Однак спочити я не сьмів,
Аж ділом я розрадив душу.

„Бо ось — новий біль краю знов
Розбурхав мого серця кров.

Знов знайдено роздерті тіла,
160 Де язва потайки сиділа.
Я гнів почув — і сам один
Тепер я порішив мій чин.
Скоренько чурів вчу я всього,
На Араба сідаю мого
165 Та разом з хортами сейчас
Уважно, не лишивши сліду,
Щоби ніхто не бачив нас,
На зустріч ворогови їду.

„Ти знаєш, пане, там в горі
170 Сю церковцю, що на скалі,
Звідкіля весь остров видати,
її мистець вмів збудувати?
Мала і вбогая вона,
Та в ній ікона від давна,
175 Де Марія з Ісусом сяють,
А три царі поклін складають.
Девятьдесять східців усіх,
Що має їх отся дорога,
Коли-ж хто нею вийти зміг,
180 Його скріпляє ласка Бога.

„А ген під нею в глибині
Печера тягнеть ся в скалі,
Яка не має з сонцем злуки
І дише випаром багнуки.
185 Осьтут змій скривши ся лежав
І день та ніч на добич ждав.
Мов адський гад він тут в долині.
Беріг самітньої сьвятині.
Коли-ж являв ся прочанин
190 Та йшов туди в гору з мольбами,
Змій швидко випадав з глибин
Та ніс його на жир до ями.

195 „Так заки я почав мій бій,
Я кляк у церковці сьвятій
І в Непорочного Дитяти
Опущення я став благати.
А помоливши ся — як стій
Вдягаю мій оружний стрій.
200 Спис беру правою рукою
І в низ ступаю так до бою.
А чурів в бій не беру я.
Велю їм тільки, що потреба,
І в мить сідаю на коня
Та все здаю на ласку неба.

205 „Ось тільки з'їхав я на плай,
Счинили хорти лютий лай,
А кінь, хоч не втіка з дороги,
Йде дубом, порскає з тривоги.
Бо близько, де виднілась глуп,
210 Змій, звивши ся в поганий клуб,
На сонці грів ся; ось в тій хвили.
Його гнеть хорти розбудили.
Та в мить відскочили вони,
Бо потвір зівнувши спровола,
215 Мов трійлом дихнув з глибини
І мов шакаль завив довкола.

„Та я опять збудив в них лють,
А як вони на нього йдуть,
Я сам з цілої сили сьміло
220 Кидаю спис у враже тіло.
Та спис мов той слабій ціпок
Відбив ся від твердих лусок.
А заки знов я спис взяв в руки,
Вже василисків зір звірюки
225 І дих, що трійлом убивав,

Стривожили коня до краю ;
Кінь скочив в зад і дуба став,
Я вже гадав, що погибаю, —

230 „Та тут зіскочив я з коня
І з піхви в мить добув меча.
Та що удари всі шаблюки
Тут проти панциря звірюки ?
Хвостом могутнім лютий див
Мене на землю повалив.
235 Уже пащеку отвирає,
Ось-ось мене вже роздирає.
В тім пси, розлючені як слід,
Згадавши пана свого волю,
Так вжерли ся в його живіт,
240 Що змій завив в страшливім олю.

„А заки спас ся він від них,
Опять піднести ся я встиг,
І де в змія м'яжке вздрів тіло,
Туди в кишки меч топлю вміло
245 По рукоять, хоч одноруч,
Аж хлюснув крові чорний луч.
І впав змій і мене з собою
Пірвав він падучи по бою.
І ось в сю хвилю я зомлів.
250 А скоро я вернув до мови,
Кругом себе я чур уздрів,
А мертвого змія у крові.“

Тут оклик подиву грімкий
Несеть ся з кожного грудий,
255 Як лицар вмовк. А крик народу,
Відбитий десять раз від зводу,
Гучними хвилями пливе

Луною довкруги гуде.
Вже й лицарі жадають сьміло
260 Щоб лаврами вславити діло,
А людови з тріумфом люд
Героя хоче показати;
Та князь чоло поморщив тут
І приказав усім мовчати.

265 І рік: „Змія, що сей остров
Жахав, ти бодро поборов.
Люд в тобі Бога добачає,
Наш орден ворога лиш має.
Бо гада сплотив ти в душі
270 Страшнійшого, чим всі вужі.
Змієм, що в серці робить шкоду
І сіє зіпсуттє й незгоду,
Се, сину, той упрямий дух,
Що послуху не хоче знати
275 І всякий лад привик топтати,
Бо він то нищить сьвіт вокруг.

„Хоробрість єсть і у поган;
Покора — слава Христіян.
Бо в божественного честь Сина,
280 Що як убогая людина
Колись верстав безсмертну путь,
Наш орден заснував ся тут
Із цілею людей навчати,
Як власну волю усмиряти.
285 Твоя-ж ціль — слава лиш пуста,
Тож геть з очей мені в тій хвили!
Бо не для тих знамя хреста,
Що злого в собі не зломили.“

290 Тут у товпі скипіла лють
І вихром крики ген ідуть,

І ласки брата молять знова.
А лицар в низ глядить без слова,
Кладе свій одяг і князя
Цілує в руку мов дитя,
295 Та йде. Князь дивить ся в спокою,
І кличе тут за ним з любовою:
„Мій сину, обійми мене!
Тепер ти витязь в тяжшім бою.
Візьми сей хрест — се дар за те,
300 Що витязем став над собою!“

Остан Грицай.



8. ПОРУКА.

(Присьвята Івану Калиновичу).

1798.

З ножем під полою підкравсь
Дамон к Діонізу тирану.
Схопили його, і в кайдани
Забили. Тиран запитавсь:
5 „Чого ти з кинджалом?“ Озвавсь
Той: „Визволить город од ката!“
„За це на хресті буде плата!“

„Байдуже! Вмирать, так вмирать!
Не жизни я в тебе благаю,
10 А от коли милость, прохаю
Три дні мені сроку лиш дать,
Щоб з милим сестру повінчать;
Поручником друга покину;
Втечу, — не мине він загину.

15 Король тут лукаво всьміхнувсь,
Подумав зажмуривши око,
І каже: „Даю три дні строку,
А тільки, щоб в пору вернувсь
20 І даний щоб час не минувсь,
Бо друга за тебе скатую,
Тобі-ж тоді жизнь подарую“.

До друга прийшов: „Приказав
Король на стовбурі розпяти
Мене за мій вчинок завзятий,
25 І строку три дні мені дав,
Щоб з милим сестру повінчав, —
То йди-ж під заклад у неволю
На три дні, вернусь і одзволю.

Обняв його щирець без слів
30 І здав ся на волю тирана.
А той почвалав собі зрана.
І третій ще день не наспів —
Сестру вже до шлюбу повів.
35 Мерщій він назад поспішає
В турботі, що срок він прогає.

Тут цівкою вдарив ливний,
І з гір заревіли потоки,
І беріг залили високий.
Підходить, аж струміль гірний
40 Місток розірвав камянний, —
І глянув він сумно і тихо
На се несподіване лихо.

Він кида сюди і туди
Свої безнадійні згляди,
45 Гукав і шукав собі ради, —

Не чути відгуку з води,
Не видно ратунку з біди,
Рибалка веслом не киває,
А хвиля все дуще гуляє.

50 Упав і заплакав і зняв
Він руки до Бога в знесилі:
„Вгамуй, милий Боже, ці хвилі!
Легять так години, настав
55 Вже південь, і друг мій пропав,
Як сонечко в вечері зайде,
І мене король там не знайде.“

Неначе в весні у ярах,
Потік скаженіє і рине,
А час за часиною лине.
60 І духу додав йому страх...
І от він в хвилястих валах, —
Руками бурун розтинає,
А сьмілому й Бог помагає.

І вплив з води і біжить
65 І дякує щедрому Богу.
Аж тут перетяли дорогу
Розбійники: „Жить, чи не жить?“
Сердешний блідніє, дріжить
І каже їм: „Бійте ся неба,
70 Чого вам од голого треба?...”

„Своїх не кривавте ви рук!
Я маю лиш тіло і душу,
Віддать королю я їх мушу.“
І вирвав в розбійника друк.
75 „Там жде мене щирий мій друг!“
І став їх що сили кресати,
Три впали, а інші — тікати!

- А сонечко палить гаразд!
Од спеки й тяжкої дороги
80 В його потостили ся ноги.
„В тяжкий ти поміг мені час,
Од хвиль і розбійників спас, —
Невже-ж мене згага тут згубить,
І друг там погибне мій любий?“
- 85 Аж гов! Наче срібний дзвінок,
Близенько щось плеще, дзюркоче;
Він глянув, і радісно очи
Уздріли, мов перлів разок
Із скелі біг сьвіжий струмок.
90 Він радо схиливсь до криниці,
Й досхочу напившись водиці,
Воскрес і забув ся всіх лих.
А сонце любесенько сьвіте
На травку зелену крізь віти.
95 Аж двоє ідуть; він притих,
Хотів вже тікати од них,
Як чує, вони промовляють:
„Отце вже його розпинають“.
- 100 Як птиця полинув. „Мій брат,
Мій друг гине!“ — скрикував в горі!
Там жевріє в західній горі
Зубців Сиракуз білий ряд.
На зустріч біжить Фільострат.
Боги! Се його домівничий,
105 Пізнав свого пана і кличе:
„Назад, вже ратунку нема!
Промучить ся він вже не довго,
Ратуй-же себе ти самого.

- Безвістність, кайдани, тюрма
110 І посьміх тирана, — дарма:
Він ждав, сиодівав ся, години
Лічив, і не вірив, що згине“.
- „Хоч пізно й кінець не змінивсь,
Його не спасу, се я знаю.
115 То хай-же нас смерть поєднає,
Щоб лютий тиран не хваливсь,
Що зрадив я й тим опізнивсь.
Хай дасть на поталу він звіру
Обох нас, і в вірність йме віру!“
- 120 Стемніло і вище всіх хат
Він хрест бачить, ставши у брами;
Навколо-ж люд гавить юрбами,
І тягне вже друга канат...
Розкинув, посунув назад
- 125 Народ він і крикнув: „Катюга,
Мене розіпни, а не друга!“
- Дивуючись всі підійшли, —
В обіймах обидва і в волю
Ридають од щастя і болю.
- 130 І сльози у всіх потекли...
І вість королю понесли.
Він жаль у грудях почуває
І в ту-ж мить їх побачить бажає.
- І довго дививсь на гостей,
135 І каже: „Багато в вас сили!
Ви серце моє побідили...
І вірність — не брязк се пустий.
Товаришем в спіл ваш сьвятий
Прийміть і мене, і не двоє
У спілці хай буде, а троє..“

9. ГЕРО І ЛЕАНДЕР.

1801.

Бачиш ті старинні замки
Проти себе мов дві рамки
В сяйві сонця навкруги?
Де Геллеспонт котить хвилі,
5 Рве й гуде крізь Дарданелі,
Ломить скельні береги?
Чуєш, як реве там хвиля,
Та як бє в скалу вона?
10 Аз'ю від Європи втяла,
Та коханню не страшна.

І в Леандра й Геру милу
Амор божу влучив стрілу,
З лука прошиб край сердець,
Геро-Геба! гарні брови...
15 Він все в гори йде на лови,
Жвавий, крепкий молодець.
Гнів батьків давний, ворожий
Ділить любків, там і ту,
А солодкий любви овоч
20 Висить вже на волоску.

В замку в Сестоса віднозі
Сїло дівча у трівозі,
Море вкрила все піна...
До Абїда споглядає,
25 Там, де милий пробуває,
Краля тужить самїтна.
Ах, до тої ген відноги
Мостів там нема ніде,
Човен теж там не плаває,
30 Стежку лиш любов знайде.

З лябіринта, ще й з порога,
Вкаже любов де дорога,
Дурня змінить навпаки,
І звірів в ярма вганяє,
35 В діамантовий плуг впрягає
Дишучі огнем бики.
Навіть Стикс девять-русельний
Тої не спинить любви;
40 Викраде вона миленьку,
Хоч би з Плуто царства тьми.

І крізь страшні хвилі моря
Мчить любов все жаром горя,
Ум Леандра охотить.
45 Як лиш денний блиск згасає,
Ось пливак вже поспішає,
Скаче в Понта води в мить,
Крепко хвилі відгортає
На противний беріг вплав,
50 Де з віконця на балконі
З факлі вже огонь палав.

В раменах м'яких любви
Він щаслив, мов плив на лови,
По плавбі загіє кров,
І прийме заплату божу,
55 Що її розкішну, гожу,
Зберегла йому любов.
Аж спізненого Аврора
Будить з мрій солодких снів,
Гонить в зимне ложе моря
60 З лона райських любощів.

Трицять сонць так вже втікало,
В їхніх пестошах збігало;

Крадком пють роскоші всі.
Втіхи ночей мов пошлюбних,
65 Задрих богам, перелюбних, —
Все зелені молоді!
Не зазнав той щастя з роду,
Хто сей овоч із раю,
Над пекольною рікою
70 Не зірве під власть свою.

Геспер і Аврора в згоді
Чергували ся на зводі.
Щасним стриму вже й нема!
75 Хоч краса листків марніє,
З ледяних сторін вже віє
Остра з півночи зима,
Радісно вони витали
Днів що раз коротшу путь,
І за довше щастє ночей
80 П'яні Зевсу мольби шлють.

Вже Вага на небі стала,
Дні і ночі порівняла, —
А дівчина знай стоїть,
85 Жде, глядить сама з віконця:
Ось злітали коні сонця
По кінець небесний звід.
Море стало тихе, рівне, —
Мов те зеркало було,
І вітрець не заколише —
90 Чисте мов хрусталь живло.

Там дельфіни виринали,
Весело в нуртах гуляли
В срібно-чистім морі вплав;
Чорно-сїрим ключем гнали

95 З нуртів моря підпливали, —
Се Тетіди полк гуляв.
Лиш вони одні все знали
Про любовну тайну звязь,
Але на приказ Гекати
100 Мова їм на все замклась.

Видом моря так радїла,
В лестних словах гомонїла
Геро до живла таке:
„Милий Боже! Ти-б мав звести?
105 Буде той брехун без чести,
Хто тебе лукавим зве.
Людський рід увесь лукавий,
Серце в батька строге знов, —
Благий ти і милостивий,
110 Зворушить тебе любов.

„В пустках тих батьків палати
Мусїла-б я коротати
Вічне горе днів своїх, —
Та мені ти носиш друга
115 Без судна, як зійде туга
Просто в рай обійм моїх.
Хвиль твоїх прибій страшливий,
Жахом дише глибина,
Та любов тебе вблагає,
120 І геройство помага.

„Бо й тебе могуча сила
Бога Ероса вразила:
Золотий баран втікав, —
Геллю з личком все рум'яним
125 Ніс ще й з братіком коханим
На хребті по морі вплав,

Чаром ти її підбитий
Скочив живо з гирла тьми
І з хребта здер в мить дівчину
130 На саме дно глибини.

„Там-то в водяній палаті
Стала з богом проживати
Весело безсмертні дні:
Любкам в любові помагає,
135 Вдачу твою усмиряє,
Вводить в залив кораблі,
Чудна Гелле! божественна!
Шлю мольби тобі свої:
Приведи і днесь Леандра
140 Звичним шляхом ти мені!“

Вже стемніли хвилі моря,
Геро факлю сьвітить з горя;
З висоти огонь палав,
Щоб сей знак таємний, любий
145 Любка хоронив від згуби,
Путь мандрівнику вказав.
Стогне і гуде з далека,
Море в п'їтьмі бовдурить,
Сьвітло зір у мить померкло,
150 Буря люто клекотить.

Понта площу ніч вгортає,
З хмар потопа струй спадає,
Води щюрком хлюпотять:
Блискавки дрожать воздухом,
155 А з печер його вже духом
Наче тучі всі летять,
Ріжуть челюсти незмірні
В гирлах нуртів заєдно;

160 Позіха мов з пекла паша,
Одчинає морське дно.

„Горенько-ж моє!“ — ридала,
Бідна й Зевса ще благала:
„Ах, що випросить мож так?
Хоч боги співчули-б горе
165 Що-ж, коли в те злудне море
Кинувсь серед туч смільчак?
Звичні з морем ріжні птахи
Стрімголов в гніздо летять,
Кораблі теж непоборні
170 Скрить ся в заливі спішать.

„Ах, він певно вплав пустив ся,
Очайдух на те рішив ся!
Сильний бог його кріпить:
Клявсь на се він на прощаннє,
175 Присягав мені коханнє;
Смерть одна його звільнить.
Може він в тій хвили зводить
З буруном страшенний бій,
Нурт пірве його на віки
180 Хвиль розбурханий прибій.

„Понт обманний, хто вгадає,
Скільки зрад в собі скриває!
Ти-ж мов зеркало те був!
Хвилі спочивали зрадно,
185 Аж його ти звабив складно,
Й в царство ложі затягнув.
І йому ти з пів дороги
Поворот загородив,
І на зраженого підло
190 Всі страхи свої спустив!“

Бурі шум росте на мори.
Випливають хвилі-гори,
Розбивають ся до скал,
І піна все покриває.

195 Човен дуба силу має
А роз'бесь від сих навал.
Вихор загасив і факлю,
Що була мов сьвічником,
200 Страх бере і від потопи
Суша теж пройма жахом.

Ось і Афродіту молишь,
Хай Оркана здержать зволить,
Усмирить гнів хвиль вона.

І клянесь вітрам богаті
205 Жертви на жертovníк дати,
Злоторогого бика.
Глибини богинь всіх просить,
Молишь і богів з небес,
Дать обіщює оливи
210 До бурливих морських плес.

„Вислухай моє прохання

Левкотеє, се бланне,

Божественна на воді!

Вийди, ти все прибігаєш,

215 Мореплавців з туч спасаєш,

Ратувать спішиш в біді.

О, подай йому заслону

Ткану, чарівну, сьвяту!

Хто її вбере, той ціло

220 Встане з гробу хвиль, як з'сну!“

І вітри страшні змовчали.

Вже край неба коні стали,

Еос з ними сам піднявсь.
Море смирно в давнє ложе
225 Йде мов зеркало те гоже.
Воздух до води всьміхавсь.
Лагіднійше бють ся хвилі
До скельних стін берегів,
З легка хвилі лиш маняють, —
230 Труп при березі білів.

Так, се він! Вмерлець примірний,
По смерти присязі вірний!
Геро друга пізнає;
Ні з жалю вона голосить,
235 Ні з очей сльози не росить,
Бач, струхліла вся стає.
В пропасть лиш пусту вдивлясь,
В етеричне сьвітло се..
В мить вкрасив огонь шляхотний
240 Як мертве її лице.

„Вас пізнала-м, дужі сили!
Прав своїх ви боронили,
Невмолимі і страшні.
Путь свою давно-м вгадала...
245 Щастя я таки зазнала,
Доля найкраща мені!
Мов служебниця сьвятині
Тої за життя була-м, —
Тож тобі, царице Венус,
250 В жертву я себе віддам!“

В легкій шаті, ціла біла,
З башти в море мов злетіла,
В мить її бог Понт приняв,
Взяв на хвилі сьвяті тіла,

255 Їх змиває піна біла;
Обоїм — він гробом став.
І утішний своїм лупом
Весело реве й гуде,
Лле невичерпана урна,
260 Струю, що у вік пливе.

Володимир Кобрин.



10. КАССАНДРА.

1802.

Радість гомонїла в Трої,
Ще стояли мури всі,
Пісня прославляє бої,
Дзвонять струни золоті.
5 Руки всіх тепер в спокою,
Довгим боям вже кінець,
Бо із Пріяма донькою
Сам Пелїд йде під вінець.

Вже пристроєний вінками
10 Люд, як сьвято се велить,
Торжественно із мольбами
У Тімбрійця храм спішить.
Грімко крізь розгульну Трою
Звуки радости гудуть,
15 Лиш одна тут самотою
Горесна щемїла грудь.

Горесна, хоч радість всюди,
Без товариства, сама,
Так Кассандра з болем в груди

20 В гай Аполльона ішла.
В найтемнійшу глибінь нині
Схоронивши ся сумна,
З гнівом пояску жрекинї
В порох кинула вона:

25 „Всіх голубить розкіш-мрія,
Всіх щасливі днесь серця,
У старих батьків надія,
У сестри — сяйво вінця.
Я одна лиш самотою
30 Не засліплена нічим
Бачу ясно, як стрілою
Йде загуба мурам тим.

„Бачу — смолоскип яріє,
Та не в Гимена руці;
35 Ген під небом дим темніє,
Але се вже не жерці.
Сьвята ладять ся без впину,
Але мій чутливий дух
Видить демона загину,
40 Що руйнує все вокруг.

„І гнівлять всіх жалі мої,
Я стрічаю скрізь лиш глум,
В глибинах тиші глухої
Мушу крити я свій сум.
45 Хто щаслив — не йде зі мною,
А веселим — більш сьмішний!
О, ва кою ти судьбою
Наділив мене, Сьвятий!

„Та на що-ж звіщати маю
50 Віщії твої слова
В місті сліпоти без краю,

Де видюща — я одна?
На віщо мені глядіти
На невмольну лють судьби?
55 Вже її не одоліти,
Горе мусить надійти.

„Якже-ж тайну там розкрити,
Де украдкою горе йде?
Лиш в омані можна жити,
60 А відучість — смерть несе.
Тож спаси мене від неї,
Повний крові вид закрий!
Чашею віщби твоєї
Бути — дар отсе страшний!

65 „Дай мені, щоб знов я мала
Мій безжурно-темний ум!
Я зніміла, як пізнала,
Боже, тайни твоїх дум.
Все я, все в будуще лину...
70 Не для мене хвилі чар!
Ти безжурну взяв годину,
Відбери фальшивий дар.

„Отсих кіс мені ніколи
Не вкрасив весільний цвіт,
75 Відколи по твоїй воли
Віттар твій — се весь мій сьвіт.
Молодою вже зазнала
Тільки плач і горе я,
Все так гірко відчувала
80 Біль рідні душа моя.

„Скрізь подруг веселі пари,
Бачу — все кругом жиє,
Пє із молодости чари,

В мене тільки смуток є.
85 Не мені весна йде, Боже!
Сонце не мені блеснить.
Як же той радіти може,
Хто на дно життя глядить?

„О, щаслива Поліксена
90 Сяєвом солодких мрій!
Найгарнійшого Геллена
Прийдесь обіймати їй.
Чого їй тепер боять ся?
Під надій розкішні сни
95 Навіть з вами помінять ся
Не бажає — ні, боги!

„Хоч і я знайшла вже того,
Що за ним летить душа, —
Ах, яка любов у нього,
100 І яка любви жажда!
Радо би я як подруга
Жила з милим, дорогим;
Але Стиксова потуга
Все між мною і між ним.

105 „Найстрашнійші мари аду
Прозерпіна шле мені;
Де не стану я, де сяду,
Бачу марева грізні.
Навіть у забав хвилину
110 Сіє грозу їх юрба!
Так за мною без упину
Йде та йде моя журба.

„Бачу вбійців сталь блискучу,
Бачу искри в їх очах,
115 І в загубу неминучу

Стелить ся для мене шлях.
Нї! — очей я не відверну,
Вічно я глядіти му
На судьбу мою химерну,
120 Поки в чужині не вмру.“

Звук тих слів іще лунає —
В тім — чи чуєш? крик нараз
В дали з храму вилігає:
„Вже Тетіди син погас!“
125 Вють ся в Фурій змії-мари,
Утікають всі боги,
А над Трою чорні хмари
Надтягають довкруги.

Остан Грицай.



11. ГРАФ ІЗ ГАБСБУРГА.

1803.

В Аахені бучно своє сьвяткував
Король Рудольф коронуванне.
Палац старовинний блищав і сияв
У пишнім, розкішнім убранні.
5 Всі страви граф Рейнський гостям подавав,
А вина іскряві Богом наливав,
І семеро виборців збройно
Стояли навколо державця землі,
Як зорі круг сонця, у злоті, сріблї, —
10 Свій стан уявляли достойно.

В палаті бенкет, а в подвірю юрба
Нарочу кишить превелика:
І радощі буйні, і сурмить труба,

Вівати, і грає музика!

- 15 Бо згубний війни і без цісаря час,
Страшений і довгий, минув ся для нас,
Знов дан нам суддя панувати, —
І меч не карає нікого сліпма,
І в добрих і в смирних опаски нема
20 Усильника жертвою стати.

- І цісар свій келих підняв золотий,
І радий до панства він мовить:
„Витаю цей празник, і вас, всіх гостей,
Що мене ви прийшли поздоровить.
25 Сьпівця-ж чом нема, що нам радість дає
І сьпівом всолоджує серце моє,
І поїть рососою, мов душу?
Я з молоду віщих боянів любив,
А те, що я лицарем в життю робив,
30 Те надто як цісар я мушу.“

- Як ось розступив ся князівський гуртець,
І вийшов в киреї довжезній
З натхненнем пророчим у очах сьпівець
І з сріблом в волосою — старезний.
35 „Сплять згуки солодкі в струнах золотих“,
Сьпівець так сьпіває о хвилях сьвятих
Кохання, о дивно-велишнім,
„Що серце захоче, душа забажа, —
Скажи-ж нам, що цісаря найбільш скраша
40 Сььогодні на празнику пишнім?“ —

- „Не буду сьпівцеви приказувать я“, —
Одвітив Державець ласкаво,
„Над Богом обраним не влада моя,
Натхненне сьпівця — не забава.
45 Як буря зненацька бурхне, загудить,

Не знати, куди вона й звідки летить,
Як з темної глиби дзвінкуче жерельце, —
Так голосно пісня сьпівцева звенить,
Підважує дух наш і диво чинить —
50 Дрімливе розбуджує серце.“

І вдарив мистецько по струнах сьпівець: —
„Якось — раз побрав ся на лови
За сарною швидкою жвавий стрілець, —
Стрілець той був знатної крови.
55 А чура лучок йому й стріли держав.
Під ним воронесенький кінь вигравав,
І тільки що вїхав на муріг дібровний,
Він з далека дзвоник почув, —
З Причастєм то батюшка був,
60 А з ним іще служка церковний.“

„Обох їх у лісі побачивши граф
Зіскочив з баского негайно,
Вклонив ся і зараз навколїшки став —
Почтити сьвященну тайну.
65 А лісом тягнув ся глибокий яроч,
Бурхав в нїм од поводї здутий поточ, —
Не дав пан-отцеви він ходу.
І бережно батя поклав сакрамент
На травку зелену, роззув ся у мент,
70 Щоб перейти биструю воду.“

„Ти що тут моториш?“ — граф його пита.
А той одвіча йому сьміло:
„Зове мене, бач, моя служба сьвята —
Жде хворий Господнього Тїла.
75 І тільки що зближив ся до бурчака,
Як кладку схопила та хвиля рвачка,
Менї-ж так потрібно в посьпіху,

Тим хочу я босий ось перебрести
Потік, аби швидче душі принести
80 Християнську, останню утіху.“

„Тут граф на коня пан отця посадив
І дав йому повід у руки,
Щоб хворого він мерщій запричастив,
Влегшив передсмертнії муки.
85 А сам пересів він на чури коня,
І знову на лови подавсь навмання,
А батя майнув куди треба.
А ззвтра-ж до графа прийшов на поклін,
За повід веде йому коника він
90 І зичить всіх благ йому з неба.“

„Крий Боже, пан-отче“, — граф каже йому,
„Щоб ще коли їздив на лови,
На герць, чи на бій на коні я цьому,
Носив бо він Тіло Христове.
95 Коли не береш ти для себе коня,
Хай церкві це буде присвята моя,
Бо вчора подав я поданнє,
Тому, що так щедро мені
Послав усі блага земні,
100 І душу і жизнь і диханнє.“

„Нехай милосердний Отець наш і Спас,
Що всім помагає в потребі,
По вашій заслuzі великій і вас
Помилує тут і на небі!
105 Всі добре вас знають і славлять навкруг
І вас, і хоробрий лицарський ваш дух.
В вас шестеро любих дочок — як квітки
Роскішно вони процвітають;
Нехай-же вам любі і гарні дочки
110 Корони і слави придбають.“

Задумав ся цїсар і мовчки сидїв,
Немовби згадав про минуле,
Він пильно сьпівцеви в лице поглядїв,
І серце забило ся чуле.
115 Він все зрозумїв, пан-отця він пізнав, —
Схилившись в багрянну кирею сховав
Він сльози, що вид покропили...
І бачили всі, як він сльози ронив,
І графа пізнали, що все те вчинив,
120 І Господа Бога хвалили.

Цезар Білило.

12. СВЯТО ПОБІДНИКІВ.

1803.

Впав Прямів город в ноги,
Троя в румі і пилу;
Греки пянї з перемоги,
Взявши добич немалу,
5 Сїли вже на статки біля
Геллеспонта берегів —
Їх нести готова хвиля
В гарну Грецію борців.
10 „Вдарте-ж пісню втїшну, нуте!
Бо-ж у вітчину ладні
Плисти наші кораблі —
Рідним ватрам нас вернути.“

Сидя лавами злу долю
Гірко Троянки кляли,
15 Бють ся в груди повні болю,

Вітрам коси розплели.
В крики втіх веселораді
Свій сумний мішають сьпів,
20 Горе їх ще більше в паді
Краю, міста і батьків.
„Будь здорова, земле рідна!
Вітчину лишивши, там
В службу йдем чужим панам.
Ах, мерців судьба завидна!“

25 Ось тепер богам готує
Кальхас жертву і палить
В честь Палляді, що буде
Городи і знов валить,
30 В честь Нептунови, що в рясу
Вод усі краї прибр в,
Зевсу в честь егідотрясу,
Що на нарід страх наслав.
„Рішений, рознятий істо
35 Спір, що скоїв много бід,
Виповнилась черга літ,
І велике впало місто.“

Син Атрея, сили всьої
40 Вожд, переглядів полки,
Що плили колись на бої
Над Скамандра береги.
І тяжка журби негода
Налягла царевий гляд,
Бо з прибулого народа
45 Лиш немногих вів назад.
„Хай-же втішний сьпів сьпіває
Той, хто в рідний край пливе
І кому життє цвите!
Бо не всяк у дім вертає.“

5) „Нї, не всїм радїти гоже,
Що вертають в тїнь домів:
Морд їх там чекає може
Близь домашніх вівтарів.
Дехто впав про хитрїсть друга,
Кого в бою бог зберїг!“
55 Так Уліс в натхненню духа
Когось зором остерїг.

„Щасний, кому зберїгає
Вірна жінка чистий дїм!
Бо хитка в умї своїм
60 І злісна, — нове кохає.“

І зрадїв Атрид, жоною
Знов здобутою щаслив,
Лоно чарівне рукою
65 Повен радости обвив.
Мусить дїло зле пропасти,
За злочином пїмста в слїд, —
Бо нам править в своїй власти
Праведний з небес Кронїд.

70 „Злу лихий конець в розвою,
Мстить гостинне право бог
На злочиннїм полі — ох,
Справедливою рукою.“

„Може щасному й прилично“,
75 Мовить Оїлея син,
„Славити богів велично
Сьвітом правлячих з вершин!
Без розбору дїлять дари,
Тичуть щастє навпопад;
80 Бо Патрокль упав на мари,
А Терзїт пливе назад.“

„Сліпо щастє боговите
Сипле з бочки людям пай:
Тїш ся нинї і гукай,
Хто взяв жереб далї жити!“

- 85 „Та-ж війна бере найкращих!
Вічна пам'ять будь тобі,
Брате, на бенкетах наших,
Що був баштою в борбі.
Як палав ряд статків чорний,
90 Ти то Грекам визвіл дав;
Але хитрий і проворний
Нагороду гарну взяв.“ —
„Мир душі твоїй хай сяє!
Супостат тебе не зміг,
95 Аякс з Аякса рук ліг.
Ах, найліпших гнів з'їдає!“

- З черги в честь вітця чільного
Злив Неоптолем вина:
„Зміж всіх людських доль мого
100 Батька долю славлю я.
Зі всіх благ життя величн'я
Слава — найвисше добро;
Тіло в прах паде, та вічно
Жити-ме імя його!“ —
105 „Будеш ти, хоробрий, зично
Жити славен у піснях!
Бо земне минуче; ах,
Лиш мерці тривають вічно.“

- „Як пісні мовчать байдужно
110 Про побідженого, вам
Гектора згадаю тужно“, —
Син Тидея рік братам.

115 „За домів сьвятиню мильшу
Хто защитником упав, —
Взяв хоч витязь славу більшу,
Сей за крашу ціль стояв!“ —

120 „За домашні хто престоли
В бою лїг, їм щит і дах,
Той і в ворога устах
Жити-ме, не вмре ніколи.“

125 Нестор, бенкетар завзятий,
Що три роди пережив,
Гекубі слїзній листатий
Кубок чергою вручив:
„Випий сей напій живущий
І великий біль забудь!
Бакхів дар отсей цілющий
Бальсам на зболїлу грудь.“ —

130 „Випий сей напій живущий
І великий біль забудь!
Бальсам на зболїлу грудь —
Бакхів дар отсей цілющий!“

135 „Тож Ніоба, що служила
Гнівови богів за ціль,
Як колося овоч з'їла,
Пересилила свій біль.
Бо поки край уст бурхає
Животворний ключ життя,
Топить біль і розмиває
Горе хвиля забуття!“ —

140 „Бо поки край уст пінить ся
Животворний ключ життя,
Тоне в хвилях забуття
Зойк і сном привидним снить ся.“

145 Тут ясновидюща встала,
Богонатхненна глядить
З кораблів туди, де впала
Вігчина, в димах горить.
150 „Ах, земне буттє є чадом;
Як стовпи диму пропадуть
Величі земні всі рядом;
Вічно лиш боги живуть.“
155 „Висне горе, на конї ти,
Чи на кораблі живеш;
Завтрішнє непевне теж,
Тож сьогодні дбаймо вжити!“

Дмитро Йосифович.



13. СТРИЛЕЦЬ У АЛЬПАХ.

1804.

Може-б, синку, ти ягнятко
Постеріг, мале ягня?
То стрибне воно на грядку,
То на цвіти, — так що-дня.
5 „Пусти мене, моя мати,
Пусти в гори полювати!“

Може скличеш ти отару
У сопілочку свою?
Грою додаси ти чару
10 До дзвінких пісень в гаю.
„Пусти мене, моя мати,
По горах помандрувати!“

15 Полюби, — кругом оселі
Чорнобривці, нагідки
І майори, — там на скелі
Дикій не цвітуть квітки.
„Хай цвітуть собі майори,
А я, мамо, піду в гори!“

20 І побрив собі хлопчина
В пущі й нетри диких гір,
Носить ся, мов хуртовина,
Гонить ся, як лютий звір.
Перед його мчить ся, скаче
Серна злякана, тремтяче...

25 З скель на скелі, далі-далі
Мчить ся серна, як стріла,
Через прірви і проваллі,
Де густа повисла мла.
30 А за нею хлопець сьмілий,
На готові лук і стріли.

Скочила на шпиль зубчастий,
А під ним бескид і тьма,
Там ні гребнів камінястих,
Ані стежечки нема.
35 Круча пащу роззїває,
З заду ворог поспішає.

40 Молить жалібно очима
Стрільчика, щоб не вбивав,
Молить дарма: за плечима
Гостру стрілку вже дістав.
Раптом сивий дїд з'явив ся —
Дух Гірський, і насупив ся.

45

І руками животинку
Змучену він затулив:
„Не дозволю сього вчинку!
Гарну землю Бог створив
Всім для рівного наслідку!
Не займай мою черідку!“

Цезар Білило.



III.

ПОЕМИ.

III

1840

І. ПРОГУЛЬКА. *)

1795.

Будь ми здорова, горо із вершком червоно-
[промінястим!

Сонце, витай, що її любо освічуєш так!
Ви теж витайте, луги животворні, й ви, липи

[шумливі,
Й той співаків любий хор, що між гильками
[літа!

5 Й ти, небес синяво, що розливаєш ся в без-
[мір широк,

Довкола бурих тих гір, по над зелені ліси
Й по надо мною, що ось із вязниці-кімнати
[уйшовши,

З буденних, млявих розмов, весело к тобі
[біжу.

10 Подиху твого струя ароматно мене освіжає,
Спрагнений зір покріпля світло могутне твоє.

Ярко цвітиста лука мерехтить у красках ріж-
[народних,

Але їх супір палкий грація ніжна вкрива.
Вільно прийма мене луг на свій килим широ-
[кий, розкішний;

*) У перекладі отсих двох Шіллерових поем, уложених старинним розміром, гексаметрами на переміну з пентаметрами, т. зв. дістіхами, на жадане перекладача задержуємо його правопис, де в чім відмінний від нашого.

Зелень приязну його стежка сільська протина.
15 Довкола мене брелять роботящі пчілки, і мов
[сумнів
Вєть ся барвистий мотиль над румянцем ко-
[нюшин,
Жарко пече вже мене промінь сонця, від за-
[ходу тихо,
Лиш жайворонковий трель в яснім повітрі
[звенить.
Та ось із близьких хащів зашуміло; хиляють
[ся вільхи
20 Гилєм у низ, і пішов вітер траву хвилювать.

Ніч запахуца мене обійма! Під холодну по-
[крівлю приймає
Дах величезний мене буків тїнистих, старих.
В тайники ліса нараз краєвид заховав ся ши-
[рокий,
Вєть ся стежина крута, мов під ногами змяя.
25 Крадькома лиш крізь гильки проника крізь
[зелену гущаву
Світло скупє; лиш де-де синява глипне, мов
[сьміх.
Та нараз пітьмі кінець! На прогаліні ліса
[неждано
Знов у блискучого дня світлі купаю ся я.
Непереглядна тепер далечінь перед зором
[у мене,
30 Синїї гори у млї світ закінчають менї.

У стїп гори, що спада підо мною і д разу так
[стрімко,
Зеленкувата ріка зеркалом плинним тече.
Етер у безмір у низ і у верх надї мною без-
[межний;

В верх глянь — аж лячно стає; в низ —
[заворот голові.

35 Але між безміром тим, що у гору, і тим, що
[в долину,

Кладка з поручем тебе певно, мандрівче, веде.
Всміхнені наче біжать попри нас узберіжя
[богаті;

Радість, запопадний труд пишна долина
[хвалить.

Лінії ті, що селян власність ділять одну від
[другої,

На коврі нив збіжевих клала Деметра сама.

40 Се дружелюбне письмо, дар чоловіколюбного
[бога,

Ще як в залізну добу щезла любов із землі.
Але вільнішими скрутами перетинає управ-
[лені ниви,

45 Раз поринаючи в ліс, то знов на гори пнучись,
Стяжка блискуча, широка, гостинець, що лу-
[чить край з краєм,

А по глибокій ріці сплави помалу пливуть.
Тут і там дзвоники стад на оживлених чуть
[пасовиськах,

Будить чуткою луну спів самітний пастуха.
Села веселі сидять по річних берегах, інші
[скриті

50 Серед садків, інші знов пнуть ся по горах
[стрімких.

В близькім сусідстві жиє чоловік іще тут із
[рілею;

Поле його облягло мирно домівку його.
Любо звиса виноград понад вікна низенькі
[хатини,

А над хатиною дуб конарі крепкі простяг.

55 Піль тих народе щасливий, що ще не про-
[снувсь до свободи,
Як ті поля ти живеш мирно в законах ті-
[сних.
І не виходять бажаня твої по за обруб що-
[річного жнива,
І як щоденний твій труд, правильно вік твій
[сплива.

Але хто враз відбира мені любий сей вид?
[Чужосільний
60 Дух якийсь віє нараз по тих чужійших полях.
Ділить ся різко щось; де ще лиш ось-що
[любовно мішалось,
І лиш однакове вже в парі з ним іде.
Видно ріжницю станів. Рядом гордим високі
[тополі
Перед дворами стоять, пишно та з панська
[глянуть.
65 Правильне все тут, усе якоесь дібане, повне
[значія;
Служби дружина стрійна пана звіщає мені.
З далека блиском його сповіщають осяяні
[вежі,
І на скалистім ядрі город мурований ось!

В пушу далеку прогнав лісового він Фавна
[давно вже,
70 Але побожність дає каменю висше жите.
Близше стикаєть ся тут чоловік з чоловіком,
[тіснійше
Довкола нього стає, швидше ворухить ся
[світ.
Глянь, у важку боротьбу виступають ворожії
[сили,

Много дасть їх боротьба, більше їх звязок
[здїла.

75 Тисячі рук оживля один дух і у тисячних грудях
Жевріє спільне чує, серце мов бєть ся одно.
Бєть ся за рідний свій край і за предків за-
[кони святїї,
І за ту землю, в якїй кости їх чесні лежать.

З неба зіходять сюди і блаженні боги, оби-
[рають
80 У посвячених храмах любі осїдки собі.

Щедрїї дари вони надїляють. Ось перша Це-
[рера
Плуга приносить у дар, якор Гермес дає,
Бакх виноград, а Мінерва оливи гильки по-
[пеластї,

А воївного коня ось вам Позейдон веде.
85 Мати Кибеля впряга хижі льви в свого воза
[штельвагу,
В браму гостинну немов міста гражданка
[в'їзжа.

О святї каменї! З вас розлились насадителї
[людства,

Дальнїм [островам в морях слали ви штуки
[й звичай.

Мудрї судили ось тут серед тих многолюдя-
[них мурів,

90 Бігли герої відсїль до боротьби за рідню.
Тут на сей мур матерї виходили з дїтками
[малими

Ріднеє вїйсько прощать, поки за горб не
[зайшло.

Потїм клякали перед вївтарями богів і благали
Слави й побїди для них, а собі їх вороття.

- 95 Слава й перемога була, та лиш слава вернула
[до дому,
Але заслугу їх діл камінь лише заховав:
„В Спарту, мандрівче, коли надійдеш, спові-
[сти, що тут бачив!
Всі ми ось тут полягли, як повелів нам закон“.
Спить супокійно, блаженні кістки! Кровю ва-
[шою злита
- 100 Ось зеленіє морва, кільчить ся сімя буйне.
- Власности рад розвиваєть ся жваво і про-
[мисл свобідний,
З троші річної зове божество: „Човни,
[сюди!“
З стуком сокира руба деревину, зітхає Дріяда,
З під полонини у низ з гуркотом котить
[ся трам.
- 105 З каменолома важкий тягнуть камінь, підойми
[та линви,
Навіть у глуп рудників вдовбуєть ся рудокоп.
Ковало Мульцібера стугонить у такт молотів
[бючих,
І від зачорнених рук прискають искри зеліз.
Лен золотистий звива на себе фурчачи веретено,
110 Поміж нап'яті нитки човничок ткацький літа.
- В пристані кличе лоцман, кораблі вже чека-
[ють готові,
Що в чужий край понесуть пильности на-
[шої плід.
Радісно інші сюди прибувають з чужими пло-
[дами, —
Машти високії їх всі у святочних вінцях.
- 115 В ринку товпить ся народ, доки повні весе-
[лого люду, —

Гамір чужих язиків вух привичних не разить,
На деревляний поміст насипа купець гори
[пшениці;

Що під промінем жарким Африка плодить
[стара,

120 Що у Арабів зросло і що крайная північ зготує,
Все те блаженним добром ріг Амальтеї
[сповня.

Родить отут і талант із фортуною божеські
[діти,

Кормить свобода й ростуть штуки, що дух
[веселять.

Наслідуючи жите веселить наші очі художник,
Одушевлений різцем камінь чутю промовля.

125 На струнких йонських стовпах спочиває ось
[штучнеє небо,

А сам один Пантеон весь містить в собі
[Олімп.

Легкий, немов у повітрі дуга, стріла пущена
[з лука,

Перекидаєть ся міст понад бурхливий потік.

130 Але в затишнім покою рисує значучі колеса
В думках мудрець, щоб дійти творчого духа
[сліди;

Силу матерії він досліджа, притяганє магнесів,
Ловить в повітрі сам звук, в етері промінь
[слідить,

Стежить закони міцні в чудесах дивовижних
[припадків,

Полюс щоб стійний знайти в бистрому
[явищ виру.

1 Тіло та голос дає німим мислям письмо;
[у столітя

- Думку людську на письмі лист понесе го-
[віркий,
Перед здивованим зором щеза паморока
[улуди,
Виплоди пітьми перед світлом щезають ден-
[ним.
Ломле окупи свої чоловік. Він щасливий, як
[тільки
140 Разом з окупами тьми сорому цуглів не рве.
- Воля розбуджує ум, та розбуджує й пристра-
[сти дикі,
Що похапливо повзуть з нідер природи
[святих.
В бурі тоді якорі тії рвуть ся, що міцно дер-
[жали
В пристані тихій його, буря його порива,
145 В безмір жене корабель, і щеза узбережє без-
[печне;
Хвилі мов гори б з керм човен гойдають
[хиткий.
- Гаснуть у хмарах тоді ясні зорі Великого Вожа,
Все тривке гине, з душі й Бога тривога
[жене.
- Правда в розмовах щеза, віра й вірність в жи-
[тю пропадає,
150 На осквернених устах клятва брехнею стає.
В найтінімніші кутки, в звязок друзів, у тайни
[подружя
Влазить гидка клевета, звязки святі розбива.
Зрада пожерти бажа косим поглядом чисту
[невинність,
Чистую совість вбива зубом отруйним брехня.
155 В грудях споганених все вже продажне, та пі-
[дле; зкидає

Навіть до волі любов божеський з себе
[покров.

Знамена, правдо, твої присвоїла ошука святії
І опоганила всі звуки природи ніжні,
Що утворило собі у потребах, чи в radoшах
[серце;

160 Ледво правдиве чутє ще в онїміню явищ.
Право гримить із трібун, сидить згода у хатї
[селянській,

Але закона мара трону царів стереже.
Довгі роки, сотні лїт може мумія та животїти,
Може держати ся той образ свободи злудний,

165 Поки природа проснєсь і важкими стальними
[руками

Час і потреба струсне тую будівлю гнилу.
Наче тигриця стара, розваливши зелїзніі крати
І нумідійські лїси в жаху згадавши й гнїву,
Встане тоді чоловік ошалїлий з нужди та
[неволї,

170 Щоб в попелах отих міст страчений рай
[віднайти.

О, відчинїте ся, мури! Пустїть сьоїх вязнїв
[на волю!

Хай до опущених піль наче спасений верта!

Але де-ж я? Вже дороги нема. Стрімкі прїрви
[й безодні,

Дебри та звори тїсні хїд зупинили менї.

175 З заду лишив я сади, огороди, плоти та оселї,
І полишили ся всі працї людської слїди.

Тїлько матерїї тут бачу купи, з якої повстати
Може житє; ось базальт рук рїзьбаря дожида.

З шумом валить водопад крїзь щїлину між
[скелями двома,

180 По під коріне́ дерев в низ він сердито бур-
[лить.
Дико та пусто ось тут. Лиш в горі в вітря-
[ному просторі

Висить орел, щоб до хмар світ животин
[навязать.
Тут на мою висоту ніякісінькі вітрові крила.
Не донесуть, хоч би звук людських утіх
[і трудів.

185 Але чи справді я сам в твоїх раменах, мамо
[природо,
При твоїм серці? Та ах! Все теє був тільки
[сон.

Грізно віпхнув він мене в ту страшну жите-
[вую картину,
Разом з провалом тих гір він і мене про-
[валив,

Та я чистійше житеє візьму з вівтаря чистого
[твого,

190 Втіху й відвагу візьму, радощі літ молодих.

Вічно міняє мету, міня й правила воля, і вічно
Майже однаким валом котять ся людські
[діла.

Але-ж усе молода, в красоті невідмінній одна
[ти,

Мамо природо, закон вірно та строго дер-
[жиш.

195 Все та сама, ти в руках своїх вірних безпе-
[чно ховаєш

Мужеви, що він дитям, парубком звірив тобі.
Тими самими грудьми і годуєш весь вік чо-
[ловіка.

Під синім зводом небес, серед зелених левад

Ходять і близькі собі та живуть давно ви-
[гаслі роди ;
200 Сонце, що бачив Гомер, глянь! — усміха-
[єть ся й нам.

Переклад писано в д. 9—10 цвітня 1914.

Іван Франко.



2. ПОМПЕЯ Й ГЕРКУЛЯНУМ.

1796.

Ось яке диво стає! Ми шукали води жерельної,
Земле в тобі, та за те що дає лоно твоє?
Чи й там в безодні жите? Чи в низу там під
[лявою скритий
Рід ще новий прожива? Чи давно згиблий
[встає?
5 Греки, Римляни, ходіть, поглядіть на старинну
[Помпею,
Що віднайшлась! Гляньте, знов місто Ге-
[ракля встає!
Видно верхівя домів. Ось і портік широкий
[провадить
В сіни й присінки. Спішіть їх оживити ви
[знов!
Ось і відкрито просторий театр! Через сім
[його входів
10 Хай хоч і зараз пливе густо юрба до нутра!
Міми, а де ви? Сюди! Приготовану жертву
[хай діє
Князь Атрієнко! Орест від Евменід утіка!
Де веде лук сей побідний? Хиба не пізнали
[ви форум?

- Що там за старці сидять он на куруль-
[ських кріслах?
- 15 Гей-же, ліктори, сюди з сокирками! На кріслі
[засяде
Претор судить; перед ним ось позовник,
[свідок з ним.
Вулиці чистії скрізь, а підвисшений попід до-
[мами
Вузший хідник кам'яний для пішоходів ле-
[жить,
Над хідником вистають мов для тіни під-
[даша; покої
- 20 Гарні виходять усі в тихі подвіря дверми.
Повідчиняйте мерщій ті віконниці й двері!
[В страшливу
Пітьму, що доси була, най ясне світло паде!
Глянь, як ось довкола стін лавочки ще стоять,
[а підлога
- 25 З пестрих уся камінців від політури блищить.
Свіжі на стінах іще різнобарвні, веселі ма-
[люнки!
Де-ж живописець? Ось-що пензель він лиш
[відложив.
З самих пукатих плодів і прегарно уложених
[цвітів
Тягнеть ся по верхах стін гарний, привабний
[фестон.
Осьдечка з повним кошом іде Амор голенький
[ї радий,
- 30 Генії онде гнетуть в куфи червоне вино.
Ось-де Бакхантка в танку скаче високо, друга
[дрімає;
Скулив ся Фавн ось при ній, жре мов очима її.
Инша ось жваво жене на Кентаврі прудкім,
[лиш коліном

- 35 Сперта в його на хребті, тирсом його підгоня.
Хлопці, чого стоїте? Ану враз! Ось горнятка
[й збаночки!
Живо, дівчата, точить плин в етрурійські
[збанки!
А ось де триніг стоїть на прегарних тих Сфінк-
[сах крилатих.
Нуж, розкладайте огонь! Слуги, вечерю
[варить!
Йдїть хто на купно! Ось гроші, могутнього
[Тїта монети,
40 Онде лежить і вага, і тягарці ще при нїй.
Вставте смолоскип у сей гарно різаний з міді
[підсвічник,
Лийте блискучий олій в лямпу, що ось на
[столї!
А що в тїй скриночці? О, поглядїть, що же-
[них присилає
Судженїй! Ось золота шпилька й жемчужні
[ковтки!
45 В купіль ведїть наречену! Ось тут для нати-
[раня масти;
Ось і румянець іше у кришталевім слою.
Але де ділись мужі? Старина? У поважнім музеї
Скарб ще коштовний лежить — звитки ста-
[рого письма.
Грифлі до писаня тут, таблички теж воскові
[для учнів, —
50 Не загубилось ніщо, вірно земля зберегла.
Також Пенати стоять, віднаходять ся боже-
[ства всякі, —
Але де ділись жерці? Їх не зістало й слїду.
Гермес ось прекрасноногий в руці кадука три-
[має,
З другої легко йому в гору Побїда зліта.

55 Також жертovníки тут! Давно жертви боги
[вже не мали!
Нуте-ж, збирайте ся всі, жертву богам за-
паліть!

Переклад написано д. 13 цвітня 1914.

Іван Франко.



3. ПІСНЯ ПРО ДЗВОНА.

1799

Vivos voco,
Mortuos plango,
Fulgura frango!

З глини вироблена форма
В землю вкопана стоїть.
Гей, за працю всі моторно!
Дзвін сьогодні треба злити.
5 Хай з нас крапле піт,
 Треба злити як слід.
Дзвін — хвала сьвятому Богу,
Бог нам дасть і підпомогу.

10 До діла ми додаймо й слово,
 Бо що від слова розумнійш?
 При слові й праця йде толково,
 І в серці якомсь веселійш.
 Так поміркуймо-ж, як найкраще
 Се діло тут нам розпочать,
15 Бо той, хто робить як ледащо,
 Тому ні-по-чим все псувать.
 А нам на те Господь із неба
 І розум і кебету дав,
 Щоб кожен з нас робив що треба,
20 І як робить, щоб добре знав.

Ну-ж, соснини нарубайте,
Та сухенької, глядіть;
Дров побільше підкидайте,
Щоб огонь добряче пік.

25 Цини принесіть,
Міді доложіть,
Сплав щоб лучше розтопляв ся,
В форму як вода вливав ся.

30 А що у сій ми ямі штучно
Та почали огнем творить,
Те саме у неділю гучно
Само з дзвінниці продзвенить.
Дзвонити буде й голосити,
Як заскорбить тут чоловік,
35 Що съвята нам благовістити...
І так на довгий, довгий вік...
Як надзвичайний тут з ким-небудь
Случай складеть ся, новина, —
Задзвонить дзвін і геть під небом
40 Гучна розляжеть ся луна.

Сплав клекоче, бульки скачуть...
Добре, добре як шумить!
Поташу ще хай достарчуть,
Щоб скорійш усе злучить.
45 Треба, щоб не мав
Шумовиння сплав,
Бо як сплав наш буде чистий,
Буде й дзвін наш голосистий.

50 Привітно й радісно витає
В селі дзвін кохане дитя,
Котре в колисці починає, —
В обіймах сну своє життя.

І доля ще і безголова
В дитинки сплять у приголовя;
55 А чулий догляд його неньки
Сторожить ранок золотенький.
І мчать ся роки як стріла...
Ось кида парубок дівчину,
Іде по світі мандрувать :
60 А перемірявши чужину,
В батьківський двір вертає впять.
Румяна, пишна, та станиста,
Ясна мов нічка зоряна,
Як янгол непорочна, чиста
65 З'явилась перед ним вона.
І стало в його серце нити,
І стали сльози підступать, —
Він ходить мов несамовитий
Попід віконце... Може впять
70 У йому вздрить свою він долю...
Для неї він на все-б пішов...
Бреде, шука квіток по полю,
Щоб завітчать свою любов...
І беть ся серденько в надії,
75 В надії першого кохання...
Вітрець так любо, тихо віє,
Несеть ся пташки щебетання...
Як-би по вік жили чудові
Хвилини первої любові!...

80 О!... Труба́ уже буріє,
Треба штабку умочить,
Як полива прут покриє,
То тоді пора вже й лить.
Швидче! Час настав —
35 Пробувати сплав,

Чи хрупке з гнучким змішалось
Так, як нам сього бажалось!

Там, де тверде з м'яким зєдналось,
Міцне з слабеньким спарувалось, —
90 Там бачить згоду чоловік.
Але.... Тоді весіля пильне,
Як серце к серцю враз прихильне, —
Швидка помилка, жаль по вік!
Молоду вінок скрашає,
95 Любо, пишно сяє він,
Як на вінчання скликає
Всіх мирян церковний дзвін.
Тут з сим празником найкращим
В нас життя минає май,
100 І завітним мріям нашим
Перстїнь покладає край.
Жар серця минає,
Любов застаєть ся.
І квітка злинає
105 Як сімя налетєть ся.
Мужам, як орлам —
У світ треба линуть,
Завади всі скинуть,
Творить, создавати,
110 Щоб долю придбати.
Придбав... І худоби у хаті й на дворі
Зібралось чимало, повніють комори,
Що далі, то більше хазяйство росте.
У хатньому-ж стані
115 Орудує пані,
Дітей щира мати,
І хазяйнує,
І вчить, і муштрує
Хлопят і дівчаток,

- 120 Щоб вийшли з них люди.
І варить і мисе,
Одежину шиє,
Впоряжує дом
Дотепно, з умом.
125 Добром наповняє мальовані скрині,
Пряде й вишиває сорочку дитині,
Та дбає, складає у скриню на дно
Клубки і півмітки, сукно й полотно.
Працює щоденно для ради споживку,
130 Не знає спочивку.

- А батько господар то десь на току,
То десь на толоці, або у млинку,
Або при вуликах в садку.
А то і зирне аж в поле з криші,
135 Де по лану вітрець мов дише,
Хвилює жито і колише.
Потім гордо каже всім:
„Все тепера ні-по-чим!
Ось худоба і господа,
140 Не страшна мені пригода!“
Але... Годі! Вже доволі!...
Не звіряй ся щастю-долі!
Де та й візьметь ся біда...

- 145 Гей! Пора вже виливати,
Гарні і зубці й надлом,
Тільки-ж перше, ніж почати,
Помолімо ся гуртом.

Боже помагай!
Затичку виймай!

- 150 Он страшенно як несеть ся,
Булька, курить ся і ллеть ся...

Огнева сила, — благодать,
Як нею добре заправлять.
І дуже часто в праці гоїжій
155 Ми дякуєм сій силі божій.
Але страшна вона бува,
Як скине всі перегороди,
І вільно, дико забуя
160 Ся вільная дочка природи.
Горе, як вона гуляє,
Всюди лихо і біда:
Мов та прірва все глитає,
Зразу села поїда!
165 Бо стихії страшно гублять
Людські твори завсїгда.
Дощ у засуху ратунок,
Мов дарунок, —
Глянь... ось з хмари тільки — блим!
170 Тріснув грім....
Дзвін в селі реве, як мога, —
То тривога.
Ясно на дворі
Наче від зорі.
175 І на небі чорна хмара
Червонїє від пожара.
Всюди біготня,
Стук і грюкотня.
Гвалт і крик; огонь палає,
Хати раптом пожирає,
180 Іскри всюди розсипає.
Душно, спека, гірше пекла!
Рухнувся дах, дроблять ся стекла,
Обвалилась стеля з гуком,
Крик і плач, всі ломлять руки.
185 У кошарі
Рев отари;

Все тіка, себе спасає,
Темна ніч мов день сияє
Воду відрами із цмока
190 Ллють високо.
Чути присканнє тріскуче,
Тихша полумя палюче.
Але вітер знявсь могучий,
Роздима пожежу впять,
195 Іскри аж на тік летять
І палає хліб у клуні.
Море полумя; а буйний
Люто стогне, завиває;
Наче — Господи, прости! —
200 Хоче й землю рознести.
В гору огнище сягає
Аж до хмар!...
І пожар
Нищить в уголь все, в шматочки....
205 Бачить чоловік — і мовчки
Вищій силі уступа.

Без верха і без дверей,
Без тинів і без воріт
Хата пустою стоїть.
210 В пустці тільки вітер свище,
Відсіль наче страховище
Обгоріле вигляда;
В пустку хмара загляда.

І сумний, останній згляд
215 Кида чоловік назад:
На пожарище, на страту,
На згорілу рідну хату...
Треба долі йти шукати,
Бо всього, всього лишивсь,

22 Над чим цілий вік трудивсь.
Тільки-ж в тім утіху має,
Що сімю свою щитає:
Живі всі, тут страт немає.

Ну, здаєть ся, форма сплавом
Вже наповнилась як слід.
225 Чи за нашу працю справну,
Вийде гарне щось на сьвіт?
Що як инший сплав?
Та не вдавсь, пропав?!
Підождім в надії тихо,
230 Може нас минуло лихо...

Надію маючи на долю,
Звіряєм ми наш труд землі;
Звіря і сїяч їй зерно,
Надіючись на божу волю,
235 Що в колос виросте воно.
Та і дороще дещо смутно
Ховаєм ми в землі сирій...
А любий образ незабутно
Удержуєм в душі своїй.

Ой! Сумно дзвонять
Церковні дзвони,
Аж дух холоне!...
Когось ховають,
245 В останню дорогу виряжають, —
От то-ж і дзвони провожають.

Боже правдою багатий!
Жінка то і чула мати,
Котру смерть страшна і дужа
250 Вирила з об'їмів мужа
І бере в малих сиріт

255 Ту, що їх родила в сьвіт,
Що пестила на руках...
В хаті сум по всіх кутках;
Діти скрізь шукають мами,
Бо чужа не любить їх;
Татуся зовуть з сльозами,
А татусь і сам притих...
260 На сімю нещастє впало,
Стала й хата їх сумна...
Що се?... Ненечки не стало...
В життю ненечка одна!...

265 Ну, нехай наш дзвін холоне,
З нас же кожен спочивай,
І гучнійш, ніж дзвонять дзвони,
Пісню з радости сьпівай!
Потім знов робить,
Байдаків не бить!
270 Мавши хоч малу гулянку,
Знов працєю до пізна з ранку!

275 Вечір. А зеленим гаєм
Хтось спізнившись поспішає,
З поля до сім'ї вертає.
Заганя вівчар отару
У кошару.
Пил збиваючи у гору
Череда іде до двору.
Іде й віз
280 З тихим рипом,
Та зі скрипом.
Парубоцтво і дівчата,
Закінчивши працювати,
Ізібрались над ставок
У танок —
Погуляти й посьпівати.

Потомила всїх робота,
Сплять усї; позачиняли
Двері, вікна і ворота.
290 У ніч глуху та темну,
Злочинець встав таємно,
Та тільки задаремно:
Уже тепер він не злякає
Почесних на селі людей:
295 Усяк спокійно спочиває,
Бо суд наш не змика очий.

Щасливий край, як в себе має
Сьвятий закон і суд правдивий,
Для всїх однакий, милостивий,
300 Де всїх закон обороняє
І племя з племем братає.
Твердий закон в державній радї
Дає користь усїй громаді.
Тих, що всяково працюють:
305 Орють, сїють, косять, жнуть,
І майструють і бідують,
Учать, пишуть, чи малюють,
Руки й ум на труд кладуть, —
Поважати вельми слїд,
310 Бо з них користь має сьвіт.
Праця, правда і свобода —
От де наш сьвятий буквар;
З ними кожен син народа
Справдїшній природи цар!

315

Мир народа
Й люба згода,
О, пануйте
Вічні віки на землі!
Крий нас, Боже правий,

320 Щоб війна й пожари
Рідний край наш руйнували.
Кожен город і село,
Щоб про те вже забували,
Як ґрунт кровю напували, —
325 Як давно колись було!

Вже готово, вже остигло!
Чи гаразд же виливсь дзвін?...
Як то буде любо-мило,
Як удасть ся добрий він...
330 Молот підіймай!
Форму розбивай!
Бо, щоб дзвона нам узріти,
Треба форму перш розбити.

Зробить дотепною рукою,
335 Се тільки майстер би здолав;
Біда-ж, як часом сам собою
Та розриває форму сплав.
Тоді вже годі зупиняти
Страшної сили лютий рух,
340 У шмаття піде все ломати,
І задріжить земля вокруг.
Бо де панує сила дика,
Там вічно страта превелика.

Як де й народ неволю сам
345 Скидає з себе, — лихо там!
Тривога, гвалт... Забили в дзвони!
Повстання скрізь, весь крав повстав;
Високі захитались трони.
І всякий лад тоді пропав.

350 „Свобода! Воля!“ Чернь гукає:
„Загинь неволя! Бий, їх ріж!“

І кров тече... Усе палає,
Гуля пістоль і блиска ніж.
Жінки-гієни в п'їтьмі ночі
355 Туди-ж біжать з усіх кінців,
Противцям видирають очі,
Гризуть зубами ворогів...
Новий уряд став ніби вільний...
І впали впять в старий ось блуд :
360 Запанував знов инший сильний, —
Проступки там, злодїйства тут...
О, страшно гнати льва із лога,
Страшна і в тигра мїць зубів ;
А найстрашнїйша твар у Бога —
365 Се чоловік, як впаде в гнів.
І горе тим, котрі слїпому
Дали держать сьвітець в руках :
Не сьвітить він тоді нікому,
А палить, нищить все у прах!...

370 Ось як гарно дзвін наш сяє !
Подивїть ся всі сюда !
Проти сонця він палає,
Мов та зірка золота !
А навкруг рїзьба...
75 То вона-ж хиба
Талану не виявляє,
Що дотепний майстер має ? !

Сюди ! Сюди !
Зберїмось дружньою юрбою,
380 Окропїмо його водою
І Дзвоном згоди назовем.
К молитві тихій і в мирну раду
Нехай він заклика громаду,
Бо майстер з тим його і злив,

385 Щоб вічно він про мир дзвонив!
Щоб він з високої дзвінниці
В сусідстві з сявом зорі
І з царством грому й блискавиці
Гучав там голосно в горі...
390 В горі, аж де небесні зорі
Н хибно й вічно в коло йдуть,
Пливуть в небесному просторі
І за собою рік ведуть...
Нехай-же дзвін наш без угаву
395 Години справно вибива,
І тільки на поважну справу
Громаду чесную звива!
Хай ділить з нами щастє й горе,
Хоч сам без серця, без чуття;
400 Нехай він дзвонить і говоре
Про зміни людського життя.
Бо як пронесеть ся могучий
І голосний в воздухах дзвон,
Так вік минає наш летючий
405 Життє проходить наче сон.

Ну, тепера дзвін підняти!
Ми скінчили труд увесь.
Хай піднімуть сі канати
Дзвін наш блище до небес!
410 Потягнімо враз!
Добре! Йде?... Гаразд!...
Радість буде для народу,
Дзвін як бовкне вперше „Згоду“.

Цезар Білило.



IV.

ПРИМІТКИ.

І. Дрібні поезії.

1. Прощаннє Гектора (Hektors Abschied), ст. 3.

Вірш отсей — тїїмок із драми Шіллера, „Розбійники“ (пер. О. Черняхівського, виданнє „Всесвітньої Бібліотеки“, Київ, 1911, № 3, стор. 31—32). В українській мові маємо ще другий переклад тої вірші, Т. Т. Павликова, який друкував ся в „Друзі“ (часописі молодіжи) Львів, 1875, № 17. — Тему до сього вірша взяв Шіллер з Гомерової „Іліяди“ (див. український переклад Петра Ніщинського (Байди), пісня VI, вірш 405—493), в якій подана розмова між Гектором та його жінкою Андромахою. — Вірш 1. Гектор = син Пріяма і Гекуби, звісний мітичний оборонець Трої. — 2. Ахіллє = після грецького переказу славний вожд Грек в, який мстить ся на Троянцях за смерть свого товариша Патрокля і тому визиває на бій Гектора, в якому сей і гине. — 6. Оркус = широка печера в підземному сьвітї (в Гадесї), передсінок пекла, де судїї: Мінос, Еакос і Радамантес відбували суд над помершими душами. — 9. Іліон = назва старинної Трої. — (Троя = місто в Малій Азїї над притокою Геллеспонта, що тепер зветь ся Дарданелями). — 10. В ориґіналі: „Über Astynax unsre Götter“, що значить: „Висше Астіанакса ставлю наших богів“. Астіанакс = синок Гектора, дословно „сторож міста“. — 12. Елізіум = після вірування Греків країна блаженних, рай, де по смерті проживали душі праведних та героїв. — Харон = перевізник, що переправляв мерців через ріку Стикс до Аду (пекла). — 15. Пріям = старинний троянський король, батько Гектора. — 17. Коцит = ріка плачу й сліз у підземному сьвітї, про яку часто згадує Шіллер у своїх поезіях. — 18. Лєта = ріка забуття, з якої мусли мерці напити ся води, щоб забути земне життє.

2. Брут і Цезар (Brutus und Cäsar), ст. 4.

І сей Шіллерів вірш, поданий тут у перекладі О. Черняхівського, се виімок із „Розбійників“ (ibid. ст. 80—81). У тім діяльогу представляє поет стрічу Цезара й Брута в підземному сьвітї. Як звісно, Юлія Цезара (славного вожда та майже самовладного пана Риму) вбили републіканці в часї нарад сенату. До числа убійників належали також колишні приятелі Цезара, Кассій і Брут. — 3. Філіппі = місцевість у Македонії, де самовбійчою смертю згинули Кассій і Брут. — 6. У січі = у борбі. — 10. навмання = на осліп. 13. Тибер = ріка, що перепливає через Рим. — 26. Бруте й ти, = Вмираючи сказав Цезар памяті слова: „Et tu, Brute, contra me?“ (І ти, Бруте, проти мене?) — 35. Стикс = ріка в Гадесї, від її води робилось тіло померших непереможнім. — 42. Після сього рядка слїдує ще такий: Brutus will Tyrannengut nicht erben. (Брут не хоче майна тирана унаслідити). — 45. лїворуч йти = висказ біблійний, (пор. Мойсея кн. I, 13, 19, також Псалом IX, 15).

3. Амалія (Amalia), стор. 6.

Сей вірш винято також із „Розбійників“ (ibid. ст. 53). — 1. Вальгалля = після германської мітольоґії рай, місце побугу героїв по смерті. — 5. Знадний = принадний. — 4. В драмі після сього рядка слїдує такий чотировірш:

Ті обійми — захват раювання,
Сьвіт мінив ся й темніло в очах.
Ох, серця пняїли від кохання,
А душа літала в небесах, —

чого в збірному виданню творів Шіллера нема. (Див. Schillers Werke, вид. Р. Боксберґера, Берлін, 1908, т. I, стор. 14). — 14. вороття = поворот.

4. Весні (An den Frühling), стор. 6.

У перве друкуєть ся. Під подібним заголовком печатав ся переклад Павла Стадника в „Ілюстрованій Україні“ (Львів, 1913, № 8, стор. 2). Проф. Дінцер називає

„Весну“ одною з найскромніших та про те одною з найпринаднійших поезій Шіллера (див. Heinrich Düntzer, Erläuterungen zu Schillers Werken, Липськ, 1893, вип. 38, стор. 138).

5. Мінні (An Minna), стор. 7.

Доси недруковане. Маємо вправді вільний переклад О. Кониського (друк. в „Галичанині“, літ. збір. Львів, 1862, кн. I, вип. 1, ст. 5), але він мало поетичний. Після Я. Мінора „Мінні“ написав поет під впливом любови до Вільгельміни Андре, яку тільки принагідно побачив. (Див. J. Minor, Schiller, Sein Leben und seine Werke, Берлін, 1890, т. I, ст. 576). 6. віяльце = вахляр. — 7. спісиво = гордо, пишно. — 9. бриль = капелюх. — 24. гайдур = пастух овець. — Перша половина четвертої (25—28) і половина шостої строфи (41—44) у деяких видавців творів Шіллера пропущена. — 29. яр = весна.

6. Щастє і Мудрість (Das Glück und die Weisheit), стор. 9.

Ся поезія ще не друкувала ся в українськiм перекладі. 2. мерщій = чим скорше.

7. Велич сьвіта (Die Grösse der Welt), стор. 10.

Отсей переклад Сильвестра Яричевського появляєть ся вперве друком. В тому віршу представляє поет безконеchnість всесьвіта і каже, що хоч творча фантазія піднімаєть ся висше соняшних систем і зір, однак краю безконеchnости не побачить, бо людина є твором землі, до неї думками прикована і тому не в силі збагнути величини вселенної. — 1. творчий дух = означає тут Творця. — хаос = заколот, безлад.

8. Боротьба (Der Kampf), стор. 11.

У перве друкуєть ся. — В 1784 році запізнав ся поет зі Шарльоттою Кальб, жінкою одного майора, яка в нiм закохала ся. Пристрасна любов спричинила Шіллерови чи-

мало душевних терпінь та змагань із самим собою, чого наглядним доказом були вірші „Боротьба“ та „Резігнація“. Оба ті вірші переклав Куліш (див. Твори Куліша, вид. т-ва „Просьвіта“, Львів, 1909, т. III, с. 426 і 427—429). — 8. діядем = поясок на голову, схожий на царський вінець.

9. Закритий образ у Caicī (Das verschleierte Bild zu Sais), стор. 12.

Переклад зладив д. Цезар Білило нарочно для сього видання. — Жерелами, якими покористував ся Шіллер при творенню тої поеми, були оповідання грецького історика Пліутарха про єгипетських богів та розвідка проф. Райнгольда: „Про найстарші єврейські містерії“. Тут знайшов поет звістку про храм Ізиди (єгипетської богині плодів землі) та про її жреців, яких обовязком було берегти тайни храму перед народом. На одній піраміді виднілись там загадочні слова, які поет переніс у свою поему: „Я, все що є, що було і буде — ні один смертний чоловік не сьміє відкрити моєї занавіси“, а які творять основну думку сього вірша. Шіллер зладив „Закритий образ у Caicī“ ямбами, подібно як драму про „Дон Карльоса“, не римуючи стихів. — 1. Згага = жажда. — вгнобити = вдоволити. — 2. Саїс = у старині, головне місто в долішньому Єгипті, в межиріччю Нілю. — 4. кебетливий = здібний. спосібний. — 7. Гірофант = висший чин жреця храму Ізиди. — 11. істина = правда. — 14. грайність = гармонія. — 15. веселка = дуга. — 19. горниця = кругла саля, ротунда. — 21. серпанок = тонка заслона. — 31. запертий = заказаний. — 81. варнувати = без тямки говорити, бовтати.

10. Поділ землі (Die Teilung der Erde), ст. 15.

Передруковано із збірки поезій Василя Чайченка (Бориса Грінченка), „Під тихим небом“, (Львів, 1893, стор. 199—200). Крім сього перекладу маємо ще два переспіви: Осипа Ю. Федьковича п. з. „Сьпівак“ (друков. в „Правді“, Львів, 1868. Нр. 9, стор. 102), а другий під таким-же заголовком Олени Пчілки (в „Україні“ в додатку до „Рідного Краю“, Київ, 1913, Нр. 3) — 1. Зевес =

(у Римлян Юпітер, Йовій), наймогутнійший і найстарший між грецькими богами, який правив громами та блискавками, як і наш славянський Перун. — 19. лиха скрута = досада — 27. спянілий = підхмелений, запоморочений. — 30. базар = торговиця, ринок.

11. Пегаз у ярмі (Pegasus im Joche), стор. 16.

Доси в нас недрукований. В тій сатирично-гумористичній поемі боронить поет достоїнства поезії, якій трудно та не слід прилаштовувати ся до вимог сірої буденности, бо її задачі висші. — Пегаз = після грецької мітольоґії крилатий кінь Муз, про якого оповідаєть ся, що коли він одного разу вдарив копитом у скелю на горі Гелікон, то в тому місці утворило ся жерело, якого вода (Гіпокрене) розбуджувала поетичне вдохновенне. — 1. Г а й м а р к е т = місточко в Англії, де по старому звичаю виводили невірних жінок на продаж. Се — саме ті „інші річі“, про які бесіда в слідуячому рядку. (Примітка С. Яричевського). — 4. Музи = богині красних штук; їх було девять, а кожда з них назирала одну з галузей мистецтва, (поезію, сьпів, музику, науку, будівництво і др.). — 5. Гіпоґриф = казочний звір, півкінь, півптах. Тут властиво не зовсім влучна назва (С. Я.). — 14. пахтяр = наємець. — 18. двайцять фунтів = англійських штерлінґів, около 480 корон а. вар. або 190 карбованців (рублів) — 37. нехає = покидає. — 40. тягло = запряг — 56. гриф = пегаз, зветь ся тому грифом, бо батьком його була птаха гриф (С. Я.) — 57. лазуровий = синій, блакитний. — 59. Феб = бог сонця Аполльон, — бог красних штук і покровитель поетів. — 69. юнак = тим молодцем се поет, який силою своєї штуки визволяє творчість з оков буденности.

12. Жалі Церери (Klage der Ceres), стор. 19.

Сей переклад Дмитра Йосифовича друкував ся вже давніше п. з. „Скорби Церери“ в „Зорі“, Львів, 1888, № 13 і 14). Містимо його зі змінами та поправками самого автора. — „Жалі Церери“ — подумане як елегія, написав Шіллер під вражіннем смерти сестри. Мітольоґічну основу взяв із Овідія Назона, „Метаморфоз“ (кн. XII). Там розказуєть ся про Цереру, богиню рільництва і плодів землі,

в якої бог пекла Плуто́н, викрав її одну дочку Прозерпіну і забрав її у підземний світ. Розжалоблена мати шукає скрізь за донькою, яку кінець кінців знаходить в Аді, але вже як жінку Плутона. Тому, що Прозерпіна з'їла гранатне підземне яблуко, вона не може повернути на землю. Від того часу Церера (у Греків звалась вона Деметер) пів року пробуває на землі (і тоді літо), а пів року під землею (тоді зима). — 5. сьвічадо = зеркало води. — 7. зефір = лагідний, західний вітер. — 15. Ти́тан = бог літнього сонця. — 22. Зевес = див. зам. I, 10, 1. — Плуто́н = у Греків Бог пекла, Аду. — 24. Оркус = I, 1, 6. 31. Стикс = I, 2, 35. — 38. Пирра = мати жінок. — 42 до 44. Ті рядки нагадують жалі Інахія у „Метаморфозах“ Овідія (кн. I, 661—663). — 44. Парки = у Греків три богині судьби: Клото, Ляхезіс і Атропос, які були владницями людського життя і прядли нитки. — 60. Сплаче Оркус = так прозивали Плутона, Римляни. — 62. ридван = віз на двох колесах, колісниця. — 70 Аврора = богиня ранньої зорі, денниці. — 72. Іріс = богиня дуги, веселки. Обі разом не могли ніколи явити ся в пеклі. — 72. твань = грязюка, баяюра. — 89. ріг обилля = безліч ріжних солодошів, цвітів, овочів і т. и. — 97. Гори = богині часу, годин. — 101. пагінці = корінці. — 108. етер = прозора матерія, яка виповняє собою вселенну. У Шіллера в значінню неба. — 112. Коцит = I, 1, 17. — 124. нектар = солодкий напиток богів. — 127. Окрайки = пояси, якими підперізують ся жінки.

13. Идеали (Die Ideale), стор. 23.

Переклад пок. Богдана Пюрка справлений д. Сидором Твердохлібом друкується вперше. Сю віршу переклав також П. Куліш, (див. його-ж: „Твори“, Львів, 1910, т. V, стор. 470—472). — Шіллер написав сю віршу в 1795 році, саме тоді, коли став творити свої більші т. зв. рефлексійні поеми. Та про те мало тут чисто філософічних складників, а за те багато дуже щирого почування. Шіллер сам назвав сю поему „невибагливим звуком болю“. Є в ньому іменно відгуки життєвого розчаровання Шіллера і що до артиста в собі, і що до людини, і що до любови, а садиноюю потіхою лишається поетови дружба та праця. — 18. Пігмаліон = кипрійський цар різьбар, який після грецьких переказів викував із мarmору чудової краси німфу (Галатею) та

у власному творі закохав ся до сьої степені, що наслідком його прохань статуя ожила, а він сам згорів. — 38. пупля = пучок. — 61. легіт = лагідний вітер.

14. Влада сьпіву (Die Macht des Gesanges), ст. 26.

Доси недрукована. Кароль Бергер обговорюючи сей гимн замічає, що Шіллер творячи його проживав усе те, що є змістом „Влади сьпіву“ тому, в тім вірші стільки індивідуальних черт Шіллерівської музи. — 1 Уливень = зливний дощ. — скалубина = щілина. — 15 палочка Герма = стільки, що чародійська лісочка. — 22. гігант = казочний великан.

15. Ожиданне (Die Erwartung), стор. 28.

Першим наворотом друкував ся переклад Богдана Пюрка п з „Сподіванка“, в альманаху „Дні́стрянка“ (Львів, 1876, стор. 50–51). В теперішньому виданню друкуєть ся в зміненому виді. — 8. скане = опаде. — 16. розмай = зелений гай, епітет ліса.

16. Дівчина з чужини (Das Mädchen aus der Fremde), стор. 30.

Отся алегорична іділля в українській мові у перве появляєть ся друком. — 14. спіти = дозрівати. — 24. тронда = повна рожа, rosa centifolia. — нагідка = горицьвіт, *Candula officinalis*.

17. Надовезирська похоронна пісня (Nadowesische Totenklage), стор. 31.

Друкує ся по раз перший. — Надовезирі, се колишні жителі Північно Америки, Індіяни, що заселявали береги ріки Міссісіпі. Про них довідав ся Шіллер із подорожніх записок Джона Кавера, іменно з німецького перекладу Ебелінга, „Reisen durch die innern Gegenden von Nordamerika in den Jahren 1766, 1767 und 1788“. Між иншими оповідаєть ся тут про Надовезирів, про їхній спосіб життя, про звичаї, обичаї, а також подаєть ся опис похорону і зразок

одної намогильної промови, яка послужила поетови до написання сеї пісні. — 1. м а т а = солом'яна рогожа. — 8. я н т а р = бурштин.

18. Дівочий жаль (Das Mädchens Klage), ст. 33.

Першим разом друкував ся „Дівочий жаль“ у альманаху „Складка“ (Харків, 1896, стор. 94). Тепер переклад перероблений переводчиком друкується вдруге, зі зміною кількості рядків з 5 на 7 стихів, скільки їх має німецький оригінал. — Шіллерів критик Роберт Боксбергер добачає в „Дівочому жалю“ вплив англійських народніх пісень а Дінцерови нагадує вона Гердера „Дівчину на березі“ — одначе оба здогади малостійні. — 12. Н е б е с н а = натяк на Матір Божу.

19. Туга (Sehnsucht), стор. 34.

У перше друкується. Переклад сего-ж вірша мабуць Д(ідицького), писаний „язичієм“ друкував ся в „Отчественнім Сборнику“ Відень, 1856, № 16. „Туга“, се лірична алегорія, в основі якої захована думка, що тільки сильна віра дає щастє і пересвідчення про існування надземного сьвіта. (Пор. Н. Düntzers, Erläuterungen... 1892, вип., 5, стор. 28). — 5. н а г і р р е = узгірє — 8. ш у г н у т и — полетіти. — 24 в а р = окріп. — 28. п а р у с = вітрило.

20. Юнак над річкою (Der Jüngling am Bache), стор. 35.

Первісний напис перекладу: „Легінь над водою“, який друкував ся в „Зорі“ (Львів, 1882, № 1, стор. 22); сим разом після нової редакції. „Всесьвітня Бібліотека“ посідає ще другий переклад пера д. Цезара Білили, який тут наводимо:

Над рікою парубчина
Із квіточків ве вінок.
Хвиля квіти ті вхопила,
І поніс їх ген поток.
„Так літа мої минають,
Як та річенька стрімка,
Моя молодість марніє
Швидше блеклого вінка“.

„Не питаєте, чом нудьгую
У квітчастий життя час!
Все радіє, і надієсь,
Як весна верта до нас.
Та весняної природи
Дивний гомін і пісні
Будять тільки тугу в грудях,
Жалю завдають мені“.

„Байдуже і дзвін і радість,
Що приносить нам весна;
Я одну шукаю — близько,
І далеко все вона.
Простягаю свої руки
За тим чаром хоч на мить,
Та не можу досягнути,
І гірш серденько щемить“.

„Вийди, вийди-ж із палати,
Вийди, кралечко, молю!
Я весняними квітками
Стежечку тобі встелю.
Чуй, як річенька булькоче,
І дзвенить піснями гай!
Для закоханої пари
І в хатинці божий рай“.

Г. Дінцер вважає сей вірш продовженням „Туги“ і опрокидає погляд деяких коментаторів Шіллера, наче-б „Юнак над річкою“ був наслідуванням одної англійської пісні Додля, (ibid. стор. 58). — 1. л е г і н ь (мадярське *legény*) = сьмілий парубок, тут молодець, юнак, — 28. н а в р я д = ледви. — 30. р у ч а й = потічок, річка.

21. Прочанин (*Der Pilgrim*), стор. 36.

„Прочанина“ має наша редакція в кількох перекладах. У нашій збірці надрукований, у перше появляється ся друком. Провідна ідея сеї пісні, що між реальним а ідеальним світом нема гармонії та що все земне — проминаюче. Густав Кетнер порівнюючи Шіллерівського „Прочанина“ з Джона Боніяна „Мандрівкою прочанина“ (*John Bunyan, The Pilgrims Progress*) доказує, що поет, пишучи свій вірш, коли не покориствовав ся англійським взором, (до річи сей твір був звісний у Німеччині з численних перекладів), то

на всякий случай в часі творення був під впливом англійської поеми, через те його вірша схожа з „Мандрівкою“ Боніяна. (Див. G. Kettner, Schillers „Pilgrim“ в „Zeitschrift für deutsche Philologie“, т. XVII, стор. 109—115). — 9. в пованні = надія. — 10. сумрачний = неясний, затемнений.

II. Баляди.

1. Нирець (Der Taucher), стор. 41.

Перед літами надрукував ся переклад д. Цезара Білила в „Зорі“, Львів, 1893, № 13, тут печатається з поправками шан. переводчика. Маємо в нашому письменстві ще два переклади „Нирця“ зладжені „язичієм“: Михайла Козановича („Зоря галицкая“, Львів, 1852, № 72) і Осипа Левицького з Шкла (вийшов брошурою п. з.: „Нурокъ або Водолазь“, Перемишль, 1844, 8^о, 16 стор.). Фабула „Нирця“ загалом звисна зі всесвітньої літератури, з численних оповідань, з описів та поетичних перерібок, не диво, що Шіллер покористував ся сею темою при писанню першої баляди, тим більше, що йому звисним був твір Єзуїта Атаназія Кірхера, „Підземний світ“ (Mundus subterraneus, II, 15), де й розказується про месинського нирця Миколу Песку, який на приказ короля Фрідріха Сицилійського двома наворотами кидається в море і гине. Анальоґічних переказів чимало. Згадаємо тільки: Отта „Нарис природи моря“, вірш Франца Кляйста, „Nico-laus der Taucher“, твір італійського письменника Оронція де Бернардї, „L'uomo galeggiante“ (Штука плавання), — та много інших авторів оповідає про відважних моряків, що ради зарібку чи здобуття слави поринають у море. — 7. приз = надгорода, премія. — 10. вищати = скиглити, скавуліти. — 13. чура = звичайно молодий шляхтич, товариш лицаря. — 22. кирея = довга верхня одіж зі сукна. — 29. Харибда = вир у сицилійськїм проливі біля Мессини. В старині був він небезпечний для кораблів, про що згадує вже „Одиссея“, пісня XII, 235—243, (укр. пер. Петра Ніщинського):

„В страсі з плачем ми плили по вузенькому дуже проходу:
Звідсіль від нас була Скилля, а звідтіль безсмертна Харибда,

З клетком страшним вбірала у себе солоную воду;
А як назад виригала, то море вже так клетотіло,
Як-от окріп у горшку на палкому вогні: пінні бризьки
Димом густим аж до самого верху шпилів досягали.
Й знов ото; як сербоне в себе воду солону, то море
І у печері і скрізь геть по скелі, неначе бугай той,
Страшно ревло, а в низу по-під скелею дно відкривалось,
И чорним пском аж кишіло. Товариші з жаху всі зблідли". —
30. ізригнула = викинула. — 31. пузирить ся =
надимаєть ся. — 37. ущухнути = втихомирить ся. —
59. пучина = безодня. — 66. фуга = буря, зави-
рюха. — 91. здраствувати = бути здоровим. —
110. В оригіналі = „In purpurner Finsternis da..." (В ба-
грову темінь вело) — до чого додає Шіллер таке пояс-
нення: „Нирець дійсно бачить у воді світло зеленим
а предмети червоними, і на відвороті — виринаючи з води
здаєть ся йому світло рожевим, а предмети зеленими, на-
слідком довгого перебування в п'ятні". — 113. салям ан-
дра = ящірка. — дракон = казочний змія. — 118. мо-
лот = морська риба з головою подібною до молота (*Zy-
gaena malleus*). — скат = риба з подовжним хвостом
(*Roja undulata*). — 119. акула = властиво людоїд-жерун,
що живе в океанах півдня, в Середземному-ж морі не
побибуєть ся. — гієна = морж або морський кінь (*Tri-
chachus rosmarus*). — 127. риф = скеля підводна. — 128.
стоногий павук = властиво головогій, що має чи-
сленні ноги.

2. Рукавичка (Der Handschuh), стор. 46.

Рукавичку переклав д. Цезар Білило нарочно для
сего видання. Попереду згаданий Осип Левицький
переклав крім „Нирця“, також „Рукавичку“ і видав їх разом
брошуркою. (Перемишль, 1844, 8^о, 16 стор.). Імпульсом до
написання сеї балади. (Шіллер назвав її „оповіданням“)
була студія Сєн Фуа, п. з.: „Начерк історії Па-
рижа“ (*Essays historiques sur Paris de Monsieur de Saint
Foix, Paris, 1766, т. I.*), в якій французький дослідник поя-
снюючи походження вулиці Львів (Rue de Lions) зазначає, що
вона тому так зветь ся, бо в XVI. століттю на тім місці
знаходив ся звіринець львів, тигрів і інших звірів. При
тій нагоді розказує Фуа анекдоту, яка становить зміст „Ру-
кавички“. — 3. король = основателем вище згаданого

звіринця був Франц І. (1517 — 1547). — 5. балкон (нім. слово) = означає галерію, яка півколом окружає театр. — 36. яро = завзято. — 48. Дельоргеса = імя франц. лицаря, про якого тут мова. В староеспанській анекдоті він зветь ся Дон Мануель Понс де Леон, котрий проживав на дворі короля Фердінанда Католицького.

3. Перстїнь Полїкрата (Der Ring des Polykrates), стор. 49.

Перед двома роками друкував ся перевід д. Остапа Грицяя в „Неділі“ (літ. дод. „Дїла“, Львів, 1912, № 35.). Тепер містить ся в новій, відмінній редакції. — Жерелом для сеї балади було одно оповідання Геродота („Муза“, кн. III, 39—126), іменно те місце, де оповідаєть ся про щасливе володїнне Полїкрата (535—522), що був тираном острова Самоса, і про його приятеля, царя Єгипту, Амазіса II. (570—526). Очевидно поет по своїому вихіснував тему, вплітаючи в її основу мораль, що „щастя без терпіння“ на землі нема. З подібними оповіданнями про перстїні й риби стрічаємо ся в літературі нераз, як пр.: у арабських казках „Тисяч й одна ніч“, у нідерляндських загах, у німецьких казках (див. Grimms. Deutsche Sagen, т. I., казка 239, п. з. Das taube Korn), в одній легенді про сьвятого Бена, а також в нашій староукраїнській літературі в Моленію Данила Заточника з XII віку. — 3. Самос = остров на Егейськїм морі. — 14. Мілет = колись славне місто в Малій Азії. — 15. тиран = у старині володар, який до власти дійшов силою. — 20. Полїдор = назвисько, яке часто подибуєть ся в грецькій історії. — 37. зирнути = глянути. — 40. Кретяни = остров на Йонському морі, якого жителі відзначали ся войовничою вдачею. — 58. Син царя Амазіса, Псаменїт не вмер, як се представляє поет, а володїв по смерти батька. — 76. Ерїни (також Евменїди) = богині мести та лихої совісти, на голові яких, замість волося були звої змії.

4. Журавлі Ібіка (Die Kraniche des Ibykus), стор. 52.

В першій редакції появил ся переклад у „Неділі“ (літ. дод. „Дїла“, Львів, 1912, № 24). В нашій збірці друкуєть ся після поправок переводчика. — Після Д-ра Роденбуша, Шіл-

дєрови помагали призбирувати жєрєла до „Журавлїв Ібіка“ Гєтє і проф. Бєтїнгєр. Пєршій із них вишукав пєєтовий збїрник приповїдок Еразма, „Adagia“ і „Словник“ Сїудаса, дє під словом „Ibicus“ була подана історія сьпївака Ібіка; а другий приятель пєєта, звєрнув його увагу на грєцьку антолєгїю, в якій знаходив ся епїграм Антїпатра (грєцького пєєта Ant. VII., 745) та на твір Плїутарха, „Про балакливїсть“ (уст. 14.), дє подана була історія Ібікової смирти й журавлїв, що зробили ся його мїстниками. Користуючи ся тою тємою Шїллер сполучив акцію баяди з грєцьким театром, кладучи в її основу науку, що скритовбїйство хоч як заховане вирине на сьвітло дня і дїждєть ся мєстників. (Пор. нїм. пословицю: Es ist nichts so fein gesponnen, es kommt doch endlich an die Sonnen). — 1. Коринт = звїсне стариннє мїсто в полуднєвій Грєції, над притокою Істмом (нинїшня Коринтська притока). — 3. Гєлляда = старинна назва Грєції. — 6. Аполль = I, 11., 59. — 7. Рєгїюм = мїсто в полуднєвій Італїї, з відкїля родом був Ібик. — 10. Акрокоринт = височина на півдєнь від Коринту. — 11. Позєйдон (у Римлян Нєптун) = бог вод й моря, якого храм стояв у смєрековому гаю. — 23. Гостинний = прозвище Зєвса, котрий був також покровитєлєм гостей і чужинцїв. — 39. (На чужинї). Подїбно нарікає один із гєроїв (Монгємери), в Шїллеровїй трагєдїї: „Орлеанська Дїва“, (див. укр. пер. Євгєна Горницького) акт II., 410:

„О тязко неоплаканим вмирати
На чужинї, далеко від сьоїх!“ —

62. притан = найвисшій достойник мїста, князь. — 72. Гєлїос = бог сонця. — 81. театр = Щоб як слїд зрозумїти дальшій хїд подїй, пригадуємо, що в Грєції, а також у Римї театральної вистави відбували ся під голим небом. Глядачі сидїли на камяних схїдцях, які півколом окружали сцену і підїймали ся ступнєво в гору (амфїтеатрально). На сценї стояв вївтар посьвячений богови вина Дїонїзови, бїля якого відгравали ся театральної представлення. — 92. Атєни = головнє мїсто в Грєції. — Авлїда = портове мїсто провїнції Беотїї. — Фокїда = підгїрська провїнція коло старинного Парнасу у Грєції. — Спарта = другє, головнє мїсто пїсля Атєн. — 97. хор був складовою частиною грєцької трагєдїї, він оповїщував хїд подїй, проводив розговам. надавав акції сьвяточний характер, одним словом був головним мотором у драмї. — 104. надлюсько тїла їх високі = були тому, бо у старину, вбирали ся актори в чоботи

з високими зап'ятками, що звалися котурнами, лице прикривали маскою (прозопоном), а на голову насаджували рід завою, онкос. — 106. кирея = II, 1, 22. — 118. Еріни = II, 3, 76. — 122—137. Пісня Ерінїї, се вільна перерібка сьпіву з трагедії Айсхіля „Евменіди“, яку на німецьку мову переклав приятель Шіллера, Вільгельм Гумбольд.

5. Лицар Тоггенбург (Ritter Toggenburg), ст. 58.

Доси не друковано — Звідки взяв поет сю тему, не звісно. Здогадують ся тільки, що з якоїсь французької повісти, або з німецького оповідання Бона про Ролянда й Гільдегунду, яка з усіх інших відмін найбільше схожа з фабулою нашої бґляди. — Тоггенбург = графство в кантоні Сен Галлен, у Швайцарії, з головним містом Ватвіль (Wattwyl). — 15. прибивати хрест = означувало йти добровольцем у хрестоносний похід до сьвятої землі, щоб зволити її з під турецького ярма. — 22. мусулманин = віруючий у Могамета. — 29. оппа (теперішня Яффа) = кріпосний порт Сирії, де звичайно причалювали кораблі з хрестоносцями. — 40. скит = монастир — 45. волосїнниця = кафтан із кінського волося, в якій убирали ся пустельники та монахи на знак каяття.

6. Хід до гамарні (Der Gang nach dem Eisenhammer), стор. 61.

Переклад д. Дмитра Йосифовича появляеть ся друком у перше. Згаданий уже Остап Левицький зі Шкла переклав і сю баладу язичієм (Перемишль, 1844). Шіллер сам говорив про сю віршу, що на неї „случайно попав“, а літературні досліди доказали, що жерелом її була збірка оповідань „Les Contemporaines“... (Сучасні... оповідання), французького новелїсти Ретїфа де ля Бретона (Rétif de la Bretonne, ур. 1734 ум. 1805), — а іменно оповідання п. з. „La Fille-garçon“ (voll. III, 21—25). Порівнюючи „Дівчину наймичку“ зі змістом нашої балади, приходимо до висновка, що Шіллер як раз покористував ся твором Ретїфа, який властиво поетично переказав, змінюючи тільки назви дієвих осіб. Деякі критики добачують у „Ходї до гамарні“ вплив одної старофранцузької казки зі збірки „Fabliaux ou ontес du XII et XIII siècle (Казки або повісти з XII і XIII ст.), інші

знов порівнюють „Хід до гамарні“ з драмою португальського писателя Бяньхі: „Il Don Alfonso“, однак оба здогади опрокинув Гецінгер на основі переписки пані Штайн, яка жінці Шіллера післала висше згадану збірку новель. Баляда написана в дусі християнсько-католицьким. — 3. Саверн = місцевість у Альзації. — 10. В оригіналі: *Bis spät die Vesper schlug* (Аж пізно задзвонено на вечірню). У римо католиків є звичай дзвонити на „вечірню молитву“, що й зветь ся у Німців „Vesper“, у Італійців „sega“, а в Поляків „Anioł Pański“. — 45. хабаль = коханок, любовник. — 52. батрак = байструк. — 118. гамарня = фабрика виробів із заліза. — 151. причет = церковні слуги. — 192. Отче наш = по латині *Pater noster*, на-віщо відповідає послужник: *Et cum spiritu tuo* (І з духом твоїм). — 205. Саме ті слова доказують, що Шіллер покористував ся збіркою Ретіфа, у якого в тому місці написано: *D'ou viens tu miserable?* що поет переклав через: *Unglücklicher! wo kommst du her?* — 215. лїтанїя = молитва, що починаєть ся словами *Kyrie eleison*. 232. Порівняй сей рядок із німецькою пословицею: „*Gott rieht, wenn niemand spricht*“.

7. Боротьба зі змієм (*Der Kampf mit dem Drachen*), стор. 69.

У перве друкують ся. — Переклад Осипа Левицького зі Шкла, п. з. „Борба со смокомъ“ (Перемишль, 1842 8⁰, 16 стор.) як і всі його переклади писані церковно-славянською не народньою мовою. — Первісно назвав Шіллер сю баляду „Лицарем“, — а зладив на підставі „Історії ордену Родуса, теперішніх мальтанських лицарів“. (*René Aubert de Vertot, „Histoire des Chevaliers de Rhode et aujourd'hui de Malte“, Paris, 1726*). Подія, що стала темою „Боротьби зі змієм“, склалась за часів Великого комтура Еліона де Вільно (1332 – 1346), а її героєм був провансальський лицар Богдан де Гоцон (*Deudonne de Gozon*). — 3. Родус = гарне місто на острові тої-ж назви, яке лежить на полудневий-захід від Малої Азії. — 22. Йоганїти = лицарі-монахи, що берегли християн у Єрусалимі супроти Могаметан та доглядали прочан у шпиталі (гостинниці). З часом перенесли ся на острів Кипр, а звідси на Родус, ізза чого їх закон звав ся „Родийським орденом“. У році 1526 покликав їх цїсар Карло V. на Мальту, де вони проживали до року 1800, поки острів не дістав ся в руки Наполеона, а опісля в руки

Англійців. З того часу стратили Йоганіти на своєму історичному значінню, а згодом і зовсім упали. Йоганітами звали ся від імени свого основателя Йогана (вана), єгипетського патріярха. — 43. Знак хреста = Йоганіти носили білий, осьмигранний хрест на чорному плащі. — 62. орден = монаший закон. — 70. яз ва = потвір. — 81. на львів йти = натяк на грецького героя Геракля, який після грецьких переказів мав повбивати небезпечних немідійських львів. — 82. Мінотавр = казочна потвора, півчоловік, півбик, якому давали в жертву що року сімох молодців і сім дівиць, поки не визволив Греків від потвори Тезей, убивши Мінотавра. — 85. Сарацен = Сараценами називали християни взагалі Могаметан, хоч властиво назва та означає Арабів, що зайшли до Еспанії. — 96. в же знаю = В оригіналі: „Ich hab's gefunden“, що нагадує нам звисний оклик грецького математика Архімеда (ур. 287, ум. 312 пер. Хр.), коли сей відкривши питомий тягар тіл, крикнув: Геврека! Я знайшов! — 102. мистець = маляр, артист. — 104—124. Образ змія зладив поет на підставі опису Скилли з „Одиссеї“ (пісня XII, 85—100). — 163. чура II, 1, 13. — 187. адський гад = пекольний змії. — 205. плай = гірська стежка, дорога в лісі. — 224. василисків зір = погляд очей казочної ящірки, котрий мав убивати людей. — 298. витязь = побідник.

8. Порука (Die Bürgschaft), стор. 78.

Крім перекладу д. Цезара Білила маємо ще три переклади: див. О. Ю. Федьковича Писання, Львів, 1902, т. I, стор. 73—77, прозовий переспів Грицька Коваленка і язичний переклад Осипа Левицького зі Шкля (виданий брошурою враз з „Борбою зі смоком“ в Перемишлі, 1842, 8^о, 16 стор.). Шілле, переглядаючи „Збірник казок“, Гігіна, що його післав йому Гете, знайшов там уступ п. з.: „Про тих, що заключили найщирше побратимство“, в якому оповідаєть ся про двох учеників філософа Пітагора, Дамона і Фінтія, котрі власним життем доказали правдивість слів свого учителя, що вірність і побратимство, се „не звук пустий“, а життєва правда і потреба душі. З того мотиву й повстала „Порука“.

2. Діоніз = тиран Сиракуз, що володів від 431—367 пер. Хр. Не можучи з'єднати собі аристократів, став силою підчиняти їх своїй владі, через що його загально зненави-

діли і хотіли позбути ся. — тиран = II, 3, 15. — 4. забити в кайдани = закувати в кайдани. — 5. кинджал = довгий, турецький ніж, рід шилету, тут невластива назва й анахронізм — 6. город = місто. — 7. на хрест = в старині уважала ся хрестна кара соромною, на яку засуджувано тільки невільників. — 11. срок = термін, річинець. — 23. стовбур = паль. — 36. цівкою = навалом, нагально — 76. кресати = бити. — 83. згага = спрага, жажда. — 102. Сиракузи = в старині визначне місто на острові Сицилії. — 121. гавити = роззявивши губу глядіти, гави ловити. — 123. канат = шнур, посторонок.

9. Геро і Леандер (Hero und Leander), ст. 86.

У перве друкуєть ся. Тему для сеї балади взяв поет із „Економічно-технольоґічної енциклопедії“ Д-ра І. Г. Криніца, де містило ся також оповідання Музайоса (грецького поета III. віку по Хр.) про Герону і Леандра, яке дало основу для висше згаданої балади.

1. Старинні замки = Тих замк'в було шість, але їх поставлено що-й-но за володіння Магомеда II. після збурення Царгорода. — 4. Геллеспонт = старинна назва морської тїснини між еґейським морем і морем Мармара. Тепер вона зветь ся Дарданелями. — 12. Амор = у Римлян бог любови. у Греків він звав ся Еросом. — 14. Геба = богиня молодости і краси. — 21. Сестос = Після Шіллера, Сестос знаходив ся на европейськїм березі, Абід — на азійськїм боці. Вони віддалені від себе на 7 стадій. (1 стадія рівняєть ся 125 крокам). Сю віддаль перебув у плав також Лльорд Байрон, звїсний англійський поет. — 30. Стежку лиш любов знайде = Сей вірш порівнює Боксберґер із текстом одної англійської пісні, в якій сказано, що:

„Love will find out the way“,

що значить: „Через море любов дорогу знайде“. — 31. лябіринт = будівля з численними кімнатами, яку мав поставити кретийський король Дедадь. — 34. І звірів в ярма вганяє = Натяк на Язона, якому наказано виорати частину поля огненними биками, наколи хоче здобути золоте руно. — 37. Стикс = I, 2, 35. — 39. Викраде вона

миленьку = мова про Орфея, який своїм чарівним співом випрохав у Плутона дозвіл, щоб його жінка Еврідіка знов повернула ся до нього. — 40. Плюто = I, 12, 22. — 46. Понт = скорочена назва Геллеспонта, див, зам. 4. — 49. балкон = II, 2, 5. — 50. факля = смолоскип, світець. — 57. Аврора = I, 12, 70. — 71. Геспер = вечірня зоря. — 80 Зевес = I, 10, 1. — 81. Вага = Сонце входить в знак Ваги дня 23 вересня, коли наступає зрівнання дня з нічю. — 85. коні сонця = бога сонця Гельоса представляли собі Греки у возі з чвіркою коней. — 91. дельфін = морський звір, якого уважали грецькі поети вістуном щасливої дороги. — 96. Тетіда = жінка бога моря Океана. Тетіди полк = рої морських риб. — 99. Гекате = богиня місяця, чарів і заклять. — 122. Ерос = висше під 12. — 124. Гелле = Після грецьких переказів Гелле втікаючи з братом своїм від мачухи Іно, впала з хребта золотого барана в води Геллеспонта, від чого і взяла ся назва сеї тіснини. — 178. бурун = вал, велика хвиля. — 201. Афродіта = у Греків богиня краси й кохання, яку Римляни прозвали Венерою, Венус. — 202. Оркан = бог бурі й туч — 212. Левкодея = після Одиссеї (пісня V, 334—339) була:

„Спершу вона була смертною й дуже чудово співала,
Се-ж от сподобилось чести — морською богинею стати;
І пожаліла вона Одиссея, що в морі тиняв ся
Та бідував: вона виринула з моря нирком-риболовом,
Сіла з ним в ряд на плавник і ось почала говорити.

223. Еос = у Греків, ранішня зоря. — 238. етеричний = воздушний, дуже ніжний. — 249. Венус = див. Афродіта, тут-же 201.

10 Кассандра (Kassandra), стор. 91.

Переклад д. О. Грицяя нарочно для нашої збір^ики виготовлений. — Фабула „Кассандри“ загально розповсюджена вже старинними поетами, як Гомером у його „Іліяді“, Вергілієм у „Енейді“ (II, 246, 341—346), Евріндом в трагедії „Тгоянки“, Айсхілем у „Агамемноні“, а подають її ще: Квінт зі Смирни (XI, 525—585), Тріфідор (358—443), Цетес, Гигін у „Збірнику казок“ та Айкофрон у александрійській „Граматиці“. З новіших авторів назвемо німецького поета графа Фрідріха Штольберга, який написав оду до Кассандри, а з українських письменників Лесю Українку,

яка опрацювала сю тему в трагедії п. з. „Кассандра“ (друк. у „Літ. Наук Вістнику“ за 1908 р. т. ХLI, стор. 76—97, 241—281). У всіх тих творах виходить Кассандра, як нещасна віщунка руїни Трої, котру мучить неможливість особистого щастя, та разом із тим незрозуміння її земляками — 1. Троя = I, 1, 9. — 7. Пріям = I, 1, 15. — 8. Пелід (Ахілль) = син Пеліда, вожд Греків, див. I, 1, 2. — 12. Тімбрійця храм = святиня Аполля. — 19. Кассандра = дочка Пріяма, троянського короля. В ній закохався бог Аполльо. Коли-ж його не схотіла Кассандра, він прокляв її й наділив пророчим даром, як го одначе ніхто не слухав а навпаки висьмівав. — 34. Гимен = бог подружжя. якого зображали Греки як молодця, котрий держав у правій руці смолоскип. — 39. демон = злий дух, чорт. — 48. Святий = відносить ся до Аполля — 55. одоліти = перемогти, подужати. — 89. Поліксена = дочка Пріяма й Гекуби, сестра Кассандри, а суджена Ахілля. — 91. Геллени = старинна назва Греків. — 97. Хоч і я знайшла вже того = Бесіда про троянського молодця Кореба, який закохався в Кассандрі так, що з любови збожеволів. — 103. Стиксова потуга = сила підземного світла, тут означає марево смерті. — 106. Розерпіна = богиня некла. — 120. Після упадку Трої Кассандра дістала ся Грекам як бранка і вони забрали її з собою. Там і постигла її смерть із руки Клістемнестри зрадливої жінки Агамемнона див. II, 12, 37. — 124. Гетіди син = Ахілль, див. I, 1, 2. II, 9, 8. — 125. фурії = див. Евменіди, Еріни = II, 3, 76.

11. Граф із Габсбурга (Der Graf von Habsburg), стор. 95.

Переклад Цезара Білила у перве друкується. Маємо ще три переводи: один П. Куліша (Твори, Львів, 1909, т. III, стор. 416—420), другий Антона Могильницького (Твори, Львів, 1906, стор. 531—536), а третій В. (асиля) К. (овальського) „язичієм“ (у „Зорі Галицькій“, Львів, 1852, № 81—82). Анекдоту про графа з Габсбурга взяв поет із німецької хроніки Ерідія Чуді (*Chronicon Helveticum oder eigentliche Beschreibung de sowohl im N. Römischen Reich als besolders in einer löblichen Eidgenossenschaft vor-*

geloffenen Begegnussen) і на підставі тої теми зладив названу баляду. Не від річи буде згадати, що тим сюжетом покористував ся також и найбільший еспанський драматург, Петро Кальдерон (ур. 1600, ум. 1681) в прольогу до драми, „Божий корабель у неволі“.

1. А а х е н = місто в Надренській провінції, де в середніх віках відбувала ся коронація німецьких цїсарів. — 2. Рудольф = се колишній граф з Габсбурга і Кібурга (в кантоні Аргав у Швайцарії), якого вибрано німецьким цїсарем. — 5. Граф Ренський = один із сімох електорів, які вибирали цїсаря. Він в часі коронації сповняв почесний уряд стольника. — 6. Богем = чеський король. Сей виконував у часі торжества електорський уряд підчасого, одначе при коронації Рудольфа його не було, бо тодішній король Оттокар IV. гордий володар Чехії, Моравії, Австрії і Каринтії, не явив ся, будучи противником графа Габсбурського. Поет нарочно вводить його до акції, бо йому він потрібний як підчаший. Впрочім сам поет дає тут таке поясненне: „Для тих, що знають історію, того часу, мушу замітити, що мені дуже добре відомо, що чеський король не виконував свого двірського уряду електора при коронованню Рудольфа на цїсаря“. — 7. се м е р о виборців = Опріч висше згаданих електорів, мали право вибору: Саксонський князь — він сповняв при коронації уряд маршалка і нїс за цїсарем меч — опісля марграф Бранденбурський — сей був придворним шамбеляном — та три духовники: єпископи Могунції, Трієру і Кольонії. — 13. сурмить = трубить. — 15. без цїсаря час = interregnum, безкоролїве, що трівало від 1254—1273 року, коли то право пїястука т. зв. „Faustrecht“ сильно розпаношило ся. — 18. слїпма = на слїпо. — 20. усильник = сильний вельможий. — 28. віщий боян = пророчий сьпївак. — 32. кирея = II, 1, 22. — 55. чура = II, 1, 13. — 57. муріг = мурава. — 59. батюшка. батя = отець, сьвященик. — 68. сакрамент = причастіє. — 75. бурчак = бистрий потік — 86. навмання = на ослїп. — 93. герць = борба, дужанне. — 107. шість дочок = Рудольф видав заміж три доньки за королїв, а три за удільних князїв. — 116. багрянний = червоний. — 115 пан-отця він спізнав = Чуді, названий вже швайцарський історик XVI. столїття, який передав нам сю анекдоту, оповідає, що сьвященик, котрому се трапило ся, став опісля капеляном у електора могунцького і немало причинив ся до того,

що при найблизшій виборі цісаря звернув увагу електора на графа Габсбурського (Шіллер). Дінцер подає, що на стінах Ново-Габсбурського замку знаходиться на памятку, такий напис про сю пригоду:

„Sein Pferd giebt er dem Pfarrer
Und machet ihn zu reiten,
Empfangt zum Lohn die Kaiser Tron
In kurz erlebten Zeiten“.

Що значить: Свого коня дав він парохви, | Щоб міг переїхати, | Дістав в нагороду цісарську корону | В короткому часі.

12. Сьвято побідників (Das Siegesfest), стор. 99.

Сей переклад взагалі на українській мові не друкував ся. — Думка написання „Сьвята побідників“ була помислом самого поета. В тій баладі розвиває поет гадку, що хоч людське життє — змінчиве, а величі туземні — стовп диму, то однак людина повинна вміти жити, не піддаватись злидням та йти як переможець життєм. Сю послідню сентенцію взяв Шіллер із Горациєвого „Сьпіву Хірона“ (XIII. епода). — 1. Пріямів город = Акрополіс, твердиня Трої. — 2. Троя = I, 1, 9. — рум = румовище, звалище. — 12. ватра = огонь. — 15. бити ся в груди = старинний звичай, ознака жалоби. (Див. „Іліяда“, пісня XVIII, 27, 31, 51). — 16. коси розплести = римський звичай оказувати смуток. (Див. Вергіль, „Енейда“, пісня III, 65, XI, 35). — 24. мерці в судьба завидна = слова Андромахи, жени Гектора (див. зам. I, 1), яка завидує Поліксені того (див. II, 9, 89.), що вона сама завдала собі смерть, не хотючи стати добичею Греків. — 26. Кальхас = грецький віщун, жрець, що подібно як Кассандра віщував упадок Трої. — 27. Палляда = (у Римлян Мінерва), богиня мудрости і наук. Греки вірили, що вона вискочила з голови Зевса і тому була така мудра. — 29. Нептун = бог моря і вод. Він щасливо провів грецькі кораблі під Трою — 31. Зевес = I, 10, 1. — 35. черга літ = 10 літ тривала облога Трої. — 37. Атрей = Агамемнон, син Атрея, вожд Греків, які бороли ся з Троянцями, а муж Клітеместра, яка спроневірившись йому, по його повороті до дому у двох з коханком убила його. — 40. Скамандер = ріка коло Трої. — 55. Уліс = Одиссей, король Ітаки, муж вірної Пенельопи, батько Телемаха і любимець богині Атени. — 57—60. Ся хорова пісня, се перерібка розмови Одиссея з Агамемноном, яку ведуть оба

в підземному світі (див. „Одиссея XI, 391—466). Там між іншими говорив Агамемнон ось що :

„...жінкам вірити зовсім не гоже“, бо —

Гіршого та мерзеннішого бути не може нічого,

Від лукавої жінки, котра таку капость замислить. —

61. Атрід = Менелей, брат Агамемнона, муж красуні Гелени, за яку велась троянська війна. — 68. Кронід = назва Зевеса, позаяк він був сином Крона. — 74 Оілей = Аякс, богохульник, що зневажав богів. — 79. Патрокль = приятель Ахілля. — 80. Терзіт = після Гомера найгідкіший із Греків, які вибрали ся під Трою. Лайливий, очайдух, якого вбив Ахіллъ („Іліяда“, II, 313). — 85. Неназваний промовець, що вихваляє діла свого брата Аякса, короля Саламіди. Сей поборов дванацятьох Троянців, а вкінці вбив самого себе з досади, що Ахіллева зброя дісталась Одиссею, а не йому. (Див. „Одиссея“, XI, 544—563 а також Овідія „Метаморфози“ XIII, 398). — 98. Неоптолем = син Ахілля — 108. Лиш мерці тривають вічно = Др. Путше дає до сих слів таке пояснення: „Поет нарочно ужив біблійного порівняння про життя по смерті, щоб тим яркіше зазначити вічно триваючу славу героїв“. (Див. „Dr C. Putsche, Schillers Gedichte für das Volk erläutert“, стор. 169). — 111. Гектор I, 1, 1. — 112. Тідей = отець Діомеда правого Грека, що шанує смерть ворога, наколи він умер в обороні домашнього огнища. — 121. Нестор = старий король Пільоса, дорадник грецьких вождів. — 123. Гекуба = жінка Пріама, а мати Гектора. Діставшись як бранка Одиссею, вона кидаєть ся в часі повороту Греків із корабля в море. — 127. Бакх = бог вина, — бакхивдар = вино. — 133. Ніоба = після переказу мати сімох хлопців і стільки-ж дівчат, що їх повбивав Аполльо за обиду Лятони. — 145. ясновидюща = натяк на Кассандру, див. II, 9, 19. — 149—152. Ті рядки містять у собі всю мораль балади.

13. Стрелець у Альпах (Der Alpenjäger), ст. 104.

Сей переклад перший раз появляеть ся друком. Крім сього перекладу маємо один пересьпів і одну вільну перерібку „Стрільця“ — О. Ю. Федьковича. (Писання, Львів, 1902, т. I, стор. 71—72 і стор. 323—324). — Призбирючи матеріали до своєї драми „Вільгельм Тель“ подибавав поет у часо-

писі „Merkur“ (за рік 1782) статтю Карла Віктора Бонште-
тена: „Листи про Швайцарський край і пастухів“, де опові-
даєть ся про подію, яка становить зміст сеї балади.

3 стрибнути = скочити. — 7. отара = стадо
овець. — 14. чорнобривець = рід незабудьків, *Tagetis erecta*. — нагідка = 1, 16, 25. — 15. майор =
майран, *origanum majorana*. — 20. нетри = дебри, чага-
ри, провали. — 21. хуртовина = заверюха. — 32. бе-
скид = круча.

III. Поєми.

1. Прогулька (*Der Spaziergang*), стор. 109.

У перве друкуєть ся. Переклад зладжений навми-
сно для сеї збірки. — Думка написання сеї поеми зродила
ся в поетовій душі під вражіннем прогульки до Гогенгайму
(коло Штутгарта). Поет малюючи красоту гірської при-
роди, відддаєть ся рівночасно гадкам на тему села і міста
та доказує, що хліборобство се трвка основа розвою люд-
ства, подібно, як місто є двигачем культури. Дальше
роздумує поет про „кам'яний город“, який витворив спільне
життє, громадянський лад, суспільні ідеали та любов віт-
чини, застановляєть ся над значіннем міста, як осередка тор-
говлі і промислу, коштом яких розвиваєть ся сьвітова тор-
говля. Місто причиняєть ся до розвою мистецтва і науки,
що в одно відкриває нові тайни природи та поширює ду-
ховий сьвітогляд людей. Одначе, хоч місто є осередком ці-
вілізації, то воно мусить жити в згоді з природою, прислу-
хувати ся до її голосу, та підчиняти ся її законам, бо в про-
тивному разі дикі інстинкти, жадоба свободи і розгнуздана
пристрасть спричиняють деморалізацію та занепад цілого
народу, а з тим і упадок держави. Тому поет за фран-
цузьким філософом Руссом накликає громадянство до по-
вороту на лоно природи, радить покинути місто, жити після
законів природи і тим чином причинили ся до обнови цілого
людства. Одним словом — у „Прогульці“ апотеозує поет
природу, подібно як в „Елізійському сьвяті“ вихваляє куль-
туру нинішніх днів. Сю поему написав поет гексаметром-
пентаметром, яким у німецькій мові писати важко, одначе
поборов щасливо технічні труднощі сеї форми. — 1—12.
Привіт природі. — 9. ароматно = запашно. — 12. гра-
ція = богиня принади, звідси принадно, приємно. —

18. трель = в музиці скоре повторення двох тонів, тут означає спів птиці. — 3³. етер = 1, 12, 108. — 40. Деметера = богиня землі (дословно „земля мати“) у старих Греків, пізніше богиня рільництва (прим І. Франка). — 42. залізна доба = натяк на греко-римське вірування, відоме ще Гезуїдови і дуже гарно оброблене Овідієм у початку його „Метаморфоз“ про початки людського культурного розвою. Греки і Римляни вірили, що зразу люди жили в щасливім стані без праці та без властей, і се була т. зв. золота доба. В міру погіршення відносин між людьми приходять по черзі доба срібна, бронзова, й нарешті залізна, в якій жиємо й доси (прим І. Франка). — 68 город = місто. — 69. Фавн = лісове божество давніх Греків, пізніше символ лісової звірини, з чого пішла назва „фавна“. якою природнописна наука обіймає всі роди звірів у протиставленю до назви „флора“, якою обіймає наука всі рослини (І. Ф.) — 81—85. Церера, Гермес, Бакх, Мінерва, Позейдон і Кибеля = Названі тут грецькі та римські божества треба вважати символами різних явищ природи, а в дальшій лінії також людських занять залежних від тих явищ природи. І так Церера являєть ся символом рільництва, Гермес символом торгівлі, якої найважнішим середником було мореплавання, тут характерізоване якорем, Бакх символом виноділя, Мінерва садівництва, Позейдон, бог моря, тут як творець коня являєть ся символом війни, а нарешті старе фригійське божество Кибеле тут виведено як символ освоювання звірів і скотарства (І Ф.). — 89. Мудрі судили ось тут = В старині був звичай в південних краях оповіщувати в брамах міста установи і розпорядки властей. — 91. Тут... матері виходили з дітками = У давнину, з мурів міста гляділи матері на боротьбу своїх синів. (Порів. „Іліяда“, XXII, 25. Гораций: *Carmin.* III, 2). — 94. ворота = 1, 3, 14. — 95—98 = Натяк на звісну боротьбу Спартанців з Перзами під Термопіями в році 480 пер. Хр. Там і погіб геройською смертю король Леонід з трьома сотнями Спартанців. Шіллер переказує тут напис, яку подає Цицеро в „*Tusc.*“ I, 42, 101 :

Dic, hospes, Spartaе, nos te hic vidisse iacentes,

Dum sanctis patriae legibus obsequimur; що значить:

„Скажи, чужинче, в Спарті, що ти бачив нас, як послушні сьвятим законам вітчизни, спочиваємо тут“.

100. морва = шовковниця (*Morus nigra*) — 103. дріяда = лісна русалка, мавка. — 107. Мульцібер = прізвіще Вуль-

кана, бога огню та ковалів. — 111. лоцман = керманіч, що вводить до порту кораблі. — 115. доки = варстати, де направляють ся і будують ся кораблі. — 118. Африка плодить стара = значить, що дозріває на горячому сонці в Африці. — 119. крайная північ (Туле) = Після Вергілія (Georg. I, 30), найдальше на північ висунений в море остров, географічно незв'язаний. — 120. ріг Амальтеї = ріг обилля, I, 12, 89. — 121. фортуна = щастє — 125.—127 = Поет має на думці колишній пантеон у Римі а теперішній костел Santa Maria della rotonda. — 126. пантеон — храм усіх богів. — Олімп = найвища гора в Греції де після вірування старих Греків проживали їх боги. — 128. перекидаєть ся міст = натяк на зводний міст у Венеції (Rialto). -- 130. мудрець = тим мудрецем тут Архімед (грецький математик 288-212 пер. Хр), котрий сидючи над рисунком кола не знав нічого про долю свого рідного міста. — 131. силу матерії досліджа = хемія. — 132. ловить в повітрі звук = наука про голос, акустика. — промінь слідить = наука про світло і зір, оптика. — 134. полюс = бігун, ті місця землі через які переходить вісь земна. — 139. Ломле окуви свої чоловік = натяк на французьку революцію з років 1792—1794. — 147. зорі Великого Воза = громада зір, після якої орієнтували ся в старині моряки на морі. — 148. Все трівке гине, з душі й Бога тривога жене = Тоті слова відносять ся до грецьких софістів (філософів), після котрих усе на світі не стійне, не трівке, а друге реченне до французького писателя Вольтера (Voltaire 1604—1778), який знова не вірив в ніщо, ні в Бога. — 161. трибуна — підвисшенне, з якого говорять звичайно бесідники, — 163. мумія — тут означає маломавного, без життя і думки чоловіка — 168. нумідійські ліси = Шіллерівська похибки. Нам звісні тільки нумідійські льви, але про того рода ліси не згадують старинні автори. — 178. базальт = скала вулканічного походження. — 180. Та я частійше жить візьму... = Подібно говорить Й. В. Гете в своїй оді: „Harzreise im Winter“ (див.: Goethes Werke. вид. Д-ра Карла Гейнемана, Липськ, 1900, т. I, стор 294) де поет каже:

„Und Altar des lieblichsten Danks“ —

200. Сонце, що бачив Гомер = поетична фраза, якою залюбки закінчували старинні поети свої поезії.

2. Помпея й Геркуляnum (Pompeji und Herkulanum), стор. 119.

І сю поемку переклав д. Д-р Іван Франко нарочно для сього видання. — Плян написання сеї поезії повстав у Шіллера під впливом прочитання Вінкельмана: „Sendschreiben von den herkulanischen Entdeckungen“ (1762) і тогож автора „Nachrichten von den neuesten herkulischen Entdeckungen“ (1763), де й розказуєть ся про відкрите двох старинних міст, про знахідки в Помпеї й Геркуляnum, які переводили з поручення італійського короля Кароля VII. в 1748 році швайцарські інженери. — Помпея й Геркуляnum = два старинні міста в Італії біля Неаполю, які знищив у 79 р. по Хр. вибух Везувія та зовсім засипав вулканічним попелом, якому й завдячуємо, що всякі памятки старинної архітектури заховали ся не ушкоджені аж до наших днів. Помпея була римським містом, а Геркуляnum грецького оселею. — 7. портік = рід передсінка перед входовими дверми. — 9. Театр = римський театр своєю будовою був зовсім подібний до грецького. (див. зам II, 4, 81). — 11 Міми = так звали ся сценічні твори Римлян, у яких акція віддавала ся не словами але мімікою, себ то виразом лица, поставою тіла й рухами. — 12 Атрієнко = Атрид, II, 13, 63. — Орест = герой драми Айхсіля „Евменіди“, якого за вбійство переслідують Ерїни, II, 3, 76. — 13. лук побідний = тріумфальна брама, яка вела у Помпеї на площу збору (forum civile). — 14. курульне крісло = визначне місце для високих достойників давного Риму. — 15. ліктори = судові слуги, яких обовязком було носити топірці і різки для охорони найвисших урядників. — 16. претор = найвисший судовий урядник, у якого руках спочивала судова власть. — 24. пестрі камінці = у Римлян була підлога виложена мозаїкою. — 28 фєстон = декорацийна окраса, схожа на піввінець із цвітів і листя, гірлянда. — 29. Амор = II, 9, 12. — 30. генії = тут у значінню опікунчих духів, покровителів. — 31. Бакхантки = в старині жінки, що брали участь у пиятиці й гульні, розпусниці. — 32. Фавн = III, 1, 69. — 33. кентавр = потвора; в грецьких віруваннях кінь, що замість голови мав горішню частину людської подобі. — 34. Тезей = грецький герой. — 36. етрурійські збанки = посуда на воду, покрита малюнками. — 37. сфінкси крилаті = потвори з лицем і грудьми дівочими із тілом і но-

гами льва та з крилами птаха. — 39. Тіта монети = знищенне Помпеї припадає в часі володіння римського цісаря Тіта (79—81 по Хр.); тому й мова тут про Тітові гроші. — 44. жемчужні ковтки = діамантові заушниці, які носили Римлянки. — 47. музей = книгозбіря, збірка ріжних творів мистецтва, тут означає бібліотеку. — 48. звитки старого письма ≡ В старині писано на листах із папіруса, який вироблювано з кори і листків рослини тої-ж назви. — 40. грифлі (stili) = різці з заліза або з кости, якими писало ся на табличках воскових (cereae). — 51. Пенати = хатні божки, що опікували ся родинами і їхніми домами. — 53. Гермес = III, 1, 81—85. — кадуцей = паличка з орлом на однім кінці, обвита двома зміями, посольська булава Гермеса-Меркурія — 54. Побіда = по латині Victoria, богиня побіди, яку одначе держав у руці не Гермес, але Юпітер.

3. Пісня про дзвона (Das Lied von der Glocke), стор. 121.

Першим перекладчиком сеї поеми на українську мову був о. осиф Левицький, (автор твору: „Grammatik der ruthenischen oder kleinrussischen Sprache in Galizien“, Перемишль, 1843), який переклав також деякі балади Шіллера і „Пісню про дзвін“ доволі дивоглядною мовою, так, що серед інтелігенції тих часів пішла поговорка:

„Старий Шіллер зажурив ся,
Що його „Дзвін“ в Шклі розбив ся“.

(Шкло — місцевість у перемиськім повіті, див. Д-р Іван Франко: „Нарис українсько-руської літератури до 1890 р.“, Львів, 1910, стор. 123, 139). Опріч сего перекладу „язичієм“ маємо ще перевід пера П. Куліша (див. його „Твори“, Львів, 1910, т. V, стор. 472—486) і другий переклад д. Цезара Білила, який тут передруковуємо з альманаху „Складка“ (№ 1, Харків, 1887, стор. 115—130). — Вже від 1788 р. носить ся поет з пляном написання сеї поеми, оглядаючи гусарню у Рудольфштаді, але до здійснення сеї думки взяв ся що-й-но в 1797 р., коли в його руки попала „Економічна Енциклопедія“ Д-ра І. Крніца, в якій знайшов поет те, за чим доси глядів --- технічний опис відливу дзвона і спосіб поступування при його фабрикації. Маючи уже потрібні дані береть ся поет до творення поеми,

в якій описує в десятих строфах спосіб відливання дзвона, переплітаючи його образами з життя одиниці і цілого народу. Всі важніші події людського життя знайшли у тій поемі відгук, тому зовсім слушно називають „Пісню про дзвона“ поемою людського життя, в котрій реальна дійсність та ідеальні пориви душі зливають ся в маєстатичну симфонію буття. — Кароль Бергер, біограф Шіллера, розбираючи критично сю поему, так оцінює її: „В німецькій літературі нема нічого ціннішого від сеї ніжно-величавої скромно-дорогої поеми, а рівнож у всесвітній поезії немає вона собі рівного, могутнього звука“. ... „Пісня про дзвін“ се найдоскональніший звук німецької лірики взагалі, а найліпша і найзамітніша поезія Шіллерового творчого духа“. (Karl Berger, „Schillers Biografie“ Берлін, 1911, т. II, стор. 356). — „Мотто: *Vivos voco, Mortuos plango. Fulgura frango.* = „Живих скликую, вмерлих оплакую, громи ламаю“. Сей напис узяв поет із монастирського дзвона у Шафгаузені (місто у Швейцарії), де висше згадані слова містилися на дзвоні вилитім у 1486 р. Однак подібні написи містяться на чимало інших церковних дзвонах, як н. пр. на дзвоні в костелі св. Томи в Липську, на дзінниці костела св. Мартіна в Зірен і багато других. — 8. Бог нам даєть і підпомогу = порнім. пословицю: „An Gottes Segen ist alles gelegen“ — 11. толковий = зрозумілий. — 18. кебета = здібність, спосібність. — 25. мідь, цина = Після Д-ра Крініца — даєть ся на 100 кг міді 25 кг цини. — 34. заскорбити = засумувати. — 35. благовістити = дзвонити на Службу Богу. — 40. луна = ехо, відгук. — 43. Поташ = хемічний первень, мягкий металъ срібноі краски, який на вольному воздуху лучить ся з киснем. При відливанню дзвона даєть ся його на те. щоб сплав кріпко сполучив ся. — 49. витає... дзвін... дитя = У давнині, в Німеччині та Швейцарії був звичай, що коли вродив ся хлопець, дзвонили у дзвони на знак радости. Також Гете згадує у „Фаусті“ про дзвоненне з нагоди уродин, (див. Faust, II, 6632—6637). — 53. безголова = нещасте, журба. — 62. станистий — гнучкий стан. — 80. буріти = ворохобити ся, піднімати ся. — 86. хрупкий = крихкий. — 109. создавати = творити. — 113. хазяйство = господарство. — 145. надлом = перелом. — 164. стихія = живло. — 177. грюкотня = гамір. — 182. стекло = шкло. — 185. кошара = загона для худоби. — 189. цмок = сикавка, водотяг. — 196. клуня =

стодола. — 268. байдаки битъ = нічого не робити, байдакувати. — 347—349 = натяк на французську революцію. — 350. чернь = простолюди. — 354—357 = Шарльота Шіллер, жінка поета, оповідає, що вона була свідком сцени, яка розіграла ся в падолисті 1789 р. в Парижі, де жінки, як ті гієни, видирали жовнірам очі і пили зі серця їх кров. — 362 лого = ложе, яма. — 367. світець = світло, ліхтар. — 408. канат = II, 8, 122. --- 413. Бовкне „З году“ = саме, коли поет писав „Пісню про дзвона“ вела ся між Німеччиною, Австрію і Францію війна, тому бажанням Шіллера було, щоб раз прийшло до згоди та щоб його „Дзвін“ був вістником мира.

ПОДАВ ІВАН КАЛИНОВИЧ.

ЗМІСТ.

	Сторона
Портрет Фрідріха Шіллера	
Фрідріх Шіллер, його час, життє і твори, написав <i>Остан Грицай</i>	V

I. Дрібні поезії:

1. Прощанне Гектора (переклав <i>О. Черняхівський</i>)	3
2. Брут і Цезар (<i>О. Черняхівський</i>)	4
3. Амалія (<i>О. Черняхівський</i>)	6
4. Весні (<i>Володимир І. Масляк</i>)	6
5. Мінні (<i>Дмитро Йосифович</i>)	7
6. Щастє і Мудрість (<i>Цезар Білило</i>)	9
7. Велич сьвіта (<i>Сильвестер Яричевський</i>)	10
8. Боротьба (<i>Володимир І. Масляк</i>)	11
9. Закритий образ у Саїсі (<i>Цезар Білило</i>)	12
10. Поділ землі (<i>Борис Грінченко</i>)	15
11. Пегаз у ярмі (<i>Сильвестер Яричевський</i>)	16
12. Жалі Церери (<i>Дмитро Йосифович</i>)	19
13. Ідеали (<i>Богдан Пюрко</i>)	23
14. Влада сьпіву (<i>Сильвестер Яричевський</i>)	26
15. Ожиданне (<i>Богдан Пюрко</i>)	28
16. Дівчина з чужини (<i>Цезар Білило</i>)	30

17. Надовезирська похоронна пісня (Богдан Пюрко)	31
18. Дівочий жаль (Цезар Білило)	33
19. Туга (Цезар Білило)	34
20. Юнак над річкою (Володимир І. Масляк)	35
21. Прочанин (Дмитро Йосифович)	36

II. Баляди:

1. Нирець (Цезар Білило)	41
2. Рукавичка (Цезар Білило)	46
3. Перстїнь Полїкрата (Остап Грицай)	49
4. Журавлі Ібіка (Остап Грицай)	52
5. Лицар Тоггенбург (Дмитро Йосифович)	58
6. Хід до гамарні (Дмитро Йосифович)	61
7. Боротьба зі змієм (Остап Грицай)	69
8. Порука (Цезар Білило)	78
9. Герої Леандер (Володимир Кобрин)	83
10. Кассандра (Остап Грицай)	91
11. Граф із Габсбурга (Цезар Білило)	95
12. Св'ято побідників (Дмитро Йосифович)	99
13. Стрілець у Альпах (Цезар Білило)	104

III. Поєми:

1. Прогулька (Іван Франко)	109
2. Помпея й Геркуляnum (Іван Франко)	119
3. Пісня про дзвона (Цезар Білило)	122
Примітки (подав Іван Калинович)	137

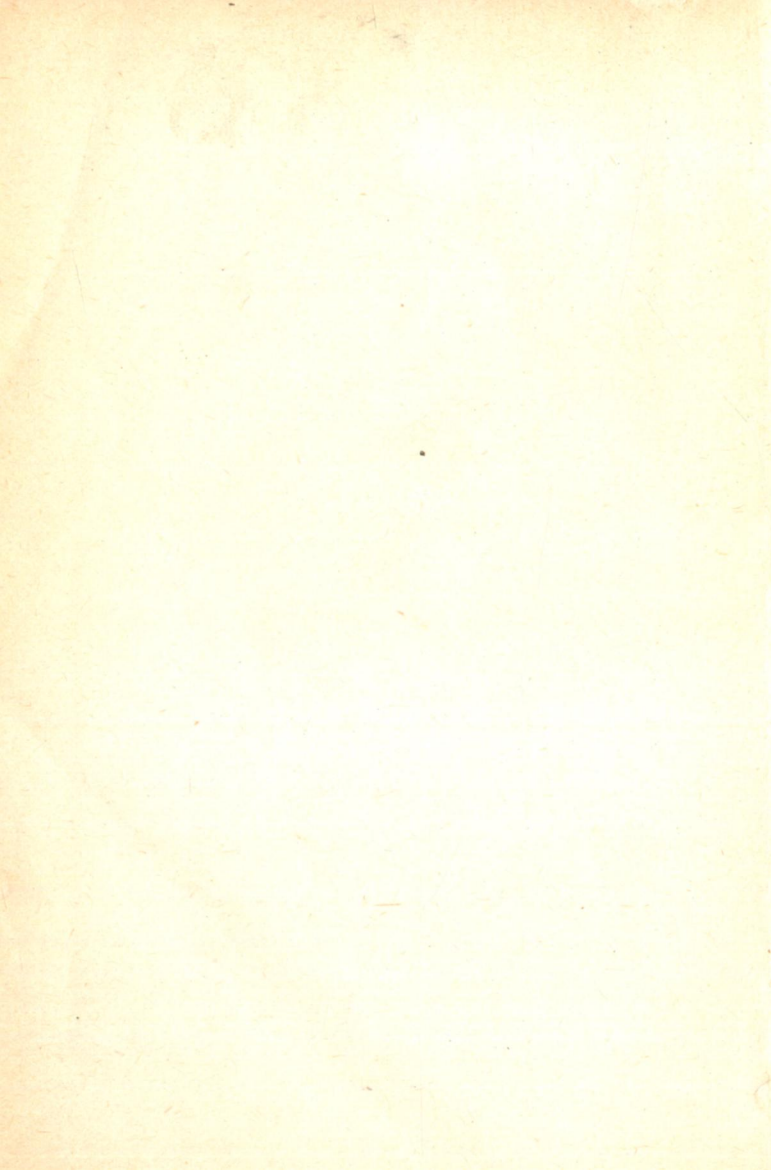
Важнійші друкарські помилки.

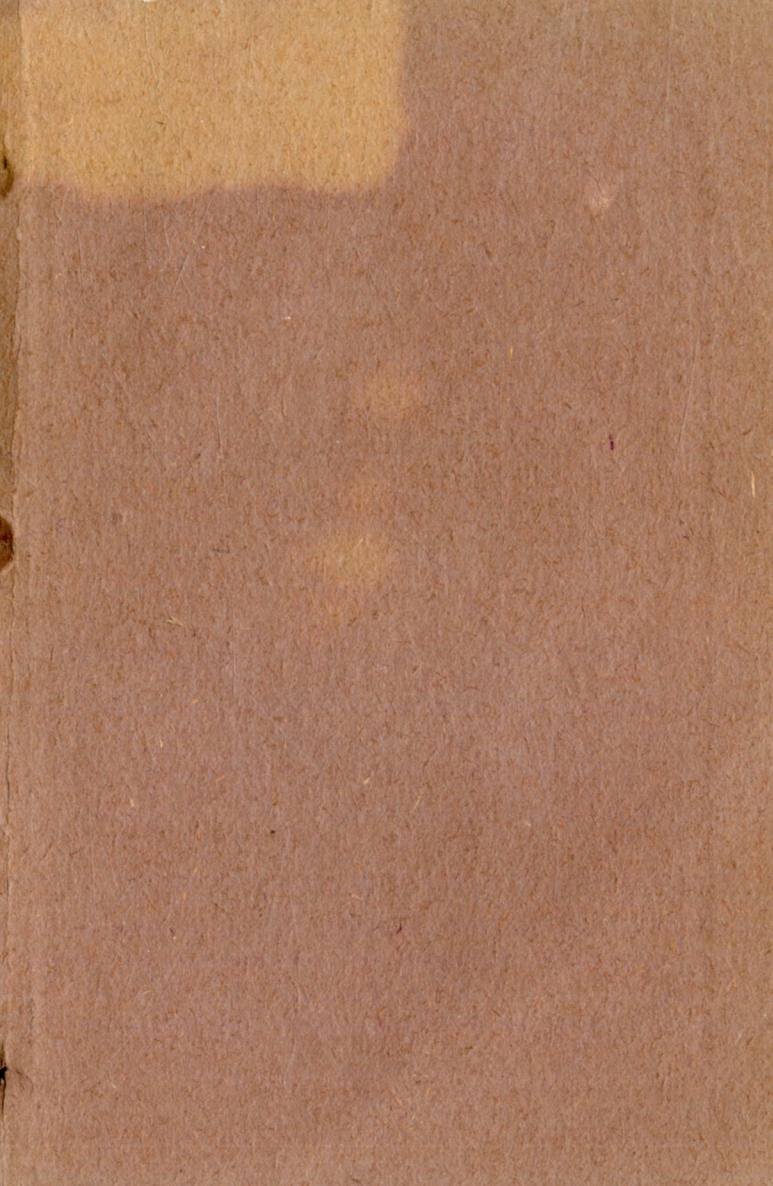
Перед читанням отсього випуска просимо уклінно Шановних Читачів справити хоч отсі важнійші похибки, які ми завважали:

В I-ім випуску:

Сторона:	Рядок:	Надруковано:	Має бути:
VI	2 з гори	в загалї	взагалї
VI	5 з гори	устаму	устами
VI	20 з гори	з'ображення	зображення
VIII	3 з гори	з'осереднюєть ся	зосереднюєть ся
VIII	6 з гори	Аголет	Agouet
VIII	12 з гори	з'осереднював ся	зосереднював ся
VIII	14 з низу	XVIII в.	XVII в.
IX	1 з гори	блиск	блеск
X	17 з низу	фалшивої	фальшивої
XI	8 з низу	по ки	полки
XII	17 з гори	В Іртембергїю,	Віртембергїю,
XIV	15 з низу	йому	йому. Щота—так..
XV	10 з гори	вчив ся ся	вчив ся
XVIII	4 з гори	з утаємним	з утаєним
XIX	12 з гори	блискавказки	блискавки
XX	16 з низу	найблисші	найблизші
XX	11 з низу	подекуда	подекуди
XX	7 з низу	дисертації	дісертації
XXI	18 з низу	Штутґарду	Штутґарду.
XXI	10 з низу	Індендант	Інтендант
XXII	1 з гори	з'образити	зобразити
XXIII	5 з низу	драма	драми
XXIV	9 з низу	с оєї	своєї

Сторона:	Рядок:	Надруковано:	Має бути:
XXV	5 з гори	користав з сього	користав з сього
XXVI	3 з гори	відбивають ся	добродійства
XXVI	7 з низу	Фіяска	відбиваєть ся
XXVII	8 з гори	блиском	Фієска.
XXIX	12 з гори	співробітництво	блеском
XXIX	4 з низу	Die Wurde	співробітництва
XXXIII	3 з низу	Шіллері	Die Würde
XXXIV	10 з гори	Дамом	Шіллерові
XXXIV	8 з низу	боротьба	Дамон
XXXVI	8 з гори	поясняетъ ся	боротьби
XXXVI	17 з гори	Der Triumph	пояснюєть ся
XXXVII	12 з низу	лїрник	Der Triumph
XXXVIII	8 з низу	з'ображуючи	лїрик
XXXIX	4 з гори	с'яючій	зображуючи
3	6 з гори	безрадїстний	сяючій
7	5 з гори	сїяє	безрадїсний
9	8 з низу	Сестрицю,	сїяє,
10	11 з гори	проствір	Сестрице,
10	14 з гори	Прямою	простір
11	4 з гори	з'неохочений	Прямую
12	13 з гори	Ерофант	знеохочений
12	5 з низу	єдинний	Ерофант
13	2 з гори	з'гледїв	єдинний
13	10 з гори	з'дїйме	вгледїв
14	5 з гори	с'яєвом	здїйме
18	16 з низу	щирозлота	с'яєвом
18	1 з низу	с'яє	щирозолота.
19	8 з гори	с'яє	с'яє ---
23	2 з низу	лебедїннем	с'яє
28	6 з низу	сїяє,	лебедїннем
29	1 з гори	на вечір	сїяє,
29	2 з гори	бе в низ	над вечір
29	12 з низу	сїяє ---	бе і в низ
29	8 з низу	не не потїшай ся,	сїяє ---
30	1 з гори	засїяла	...не потїшай ся,
32	12 з низу	голову,	засїяла
32	6 з низу	не раз	головку,
32	1 з низу	сїяв!	не раз
35	1 з гори	Знайти брата	сїяв!
35	14 з гори	сїяє,	Знайте, браття,
			сїяє,





В-4308
1992

ВСЕСЬВІТНЯ БІБЛІОТЕКА

виходить поодинокими випусками довільного об'єму і має на цілі дати українському громадянству в перекладах на нашу мову кращі твори всесвітньої літератури передовсім твори європейських класиків зі вступними статтями та з відповідними поясненнями; — не виключаючи також оригінальних писань українських авторів.

Ціна поодинокого випуска 50 с. В передплаті: 3 випуски з переславою 1 К 50 с.; 6 випусків 2 К 50 с.; 12 випусків 5 К. Передплату просить ся пересилати до адміністрації: „ВСЕСЬВІТНЬОЇ БІБЛІОТЕКИ“ в Бориславі.

Доси появили ся:

1. ФРІДРІХА ШІЛЛЕРА: ПОЕЗІЇ. (Вступне слово. Др бні поезії) Вип. I. 60 сот.
- 2—3. ФРІДРІХА ШІЛЛЕРА: ПОЕЗІЇ. (Баляди. Поєми. Примітки) Вип. II. I Кор.
- 4—5. АЛЕКСАНДРА С. ПУШКІНА: ДРАМАТИЧНІ ТВОРИ, в перекладі з передмовою, та поясненнями Д-ра Івана Франка. друкують ся.

На найближші випуски ладить ся:

ИОГАНА ВОЛЬФГАНГА ГЕТОГО: ГЕРМАН І ДОРОТЕЯ, поема в перекладі і з передмовою Д-ра Івана Франка.

Головний склад видавництва в „Книгарні Наун. т-ва ім. Шевченка“ у Львові, Ринок ч. 10.

В редакційних справах і з передплатою звертати ся до Івана Калиновича в Бориславі.

Редагує: *Іван Калинович.*

Видає: *Петро Ільків і Спілка.*

U18912

И.37210

B 4.308/2

